

Kurum	: Işık Üniversitesi
Başlık	: Işık Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Panel Serisi / Türkiye'nin Seçim Gündemi
Konuşmacılar	: Prof. Dr. Rabia KARAKAYA POLAT, Öğr. Üyesi Berk ESEN, Can SELÇUKİ, Doç. Dr. Didem YILMAZ
Video Adresi	: https://youtu.be/CxCRTUouAAI
Yayın Tarihi	: 31.03.2022

Rabia Karakaya Polat: Merhaba, Işık Üniversitesi'nin kuruluşunun 25. yılı kutlamaları çerçevesinde Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tarafından düzenlenen "Türkiye ve Dünya Gündemi" panel serisine hoş geldiniz. Bu panel serisinde her ay Türkiye ve dünya gündemindeki önemli bir konuyu uzmanlarıyla ele almaya çalışıyoruz. Buradaki amacımız akademik bilgiyi mümkün olduğu kadar yaymak ve gündemdeki önemli konuların kamuoyunda nitelikli bir şekilde tartışılmasına katkıda bulunmak. Şimdiye kadar bu bizim 7. panelimiz bu seride. Şimdiye kadar "Göç, İklim Krizi, Türkiye'de Yoksulluk ve Eşitsizlik" gibi pek çok önemli konuyu konuştuk. Bugün de özellikle son haftalarda gündemimize oturan seçim meselesinin ele alacağız. Takip edenler bilir önceki aylarda akşam saatlerinde yapıyorduk bu paneli fakat bu pandeminin etkisini azaltmasıyla biz de çalışma saatlerimizi normalleştirmeye ve akşam toplantılarını mümkün olduğu kadar gündüz saatlerine almaya çalışıyoruz. O yüzden bunu da öyle yaptık, ama keşke akşam olsaydı diyenler oldu onlar içinde şunu belirteyim kaydediyoruz panelimizi ve daha sonra Işık Üniversitesi Youtube hesabından izlenebilecek. Şimdi neden seçim konusu? Bunu herhalde açıklamak için çok fazla şey söylemeye gerek yok. Aslında uzun bir süredir gündemimizde fakat en son bu seçim sisteminde bazı değişiklikler yapılması gündeme gelince bu konu daha da bir önem kazanmış oldu. Biz de biraz bu konuda uzmanlardan görüş almak ve kamuoyundaki tartışmalara katkıda bulunmak istedik. Çok yetkin konuşmacılarımız var, öncelikle onlara çok teşekkür ediyorum. Hepsinin de gündemleri yoğun vakit ayırdıkları için çok çok teşekkürler. Konuşmacılarımızdan ikisinin daha sonra başka programları var o yüzden 14:30'dan önce bitirmiş olacağız panelimizi. Şimdi ben hemen konuşmacılarımızı takdim edeyim sonra da panelin geri kalanında nasıl ilerleyeceğiz onu anlatayım. İlk konuşmacımız şu sırayla gidebiliriz galiba Berk Esen'le başlarız. Doktor Berk Esen Sabancı Üniversitesi Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesi öğretim üyesi. Yakın zamanda Ankara'dan İstanbul'a transfer etmiştik kendisini, İstanbul Academia'nın bir parçası oldu ama şu anda Berlin'deymiş bir fellowship için çok teşekkürler katıldığımız için. Berk Hocamın ilgi alanları Türkiye siyaseti, siyasal partiler, otoriter rejimler, sivil-asker ilişkileri diyebiliriz. Son zamanlarda özellikle Türkiye'deki bu demokratik gerilemeyle ilgili önemli makaleleri oldu akademisyenler takip ediyorlardır. İkinci konuşmacımız Can Selçuki. İstanbul Ekonomi Araştırma Genel Müdürü Türkiye raporu koordinatörü. Onu da belki televizyonlardan da görüyor olabilirsiniz Medyascope'ta ben çok görüyorum. Özellikle bu Türkiye raporunun amacı kendisi de belki bahseder herkes için erişilebilir, nitelikli kamuoyu araştırmaları yapmak buna seçim anketleri de dâhil. Can Bey belki son anketlerden de bize bahseder. Üçüncü konuşmacımız Doçent Doktor Didem Yılmaz. Bahçeşehir

Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku Ana Bilim Dalı Başkanı. Didem Hocam da özellikle seçim güvenliği, bu seçimlerin zamanlaması gibi konularda bizi aydınlatacağız diye düşünüyorum. Panelin yapısı şöyle olacak; 2 tur halinde konuşmacıların katkılarını alacağız. Her tur 10-12 dakika gibi düşünebilirsiniz. Sözlü soru almayacağız. Sorularınızı lütfen sohbet kutusundan iletmenizi rica ediyoruz. Belki 2. turda bir kısmını konuşmacılarımız cevaplayabilir veya en sonda ayrıca bir soru-cevap kısmımızda olacak gelen sorulara göre. Evet, yani bugün aslında sadece bu seçim yasasını değil tabii onu konuşacağız. Ne gibi değişiklikler geliyor, burada iktidar partisinin amacı nedir bunlar bizim için önemli ama bunu biraz daha geniş bir bağlama oturtmak istiyoruz. Yani Türkiye’de demokrasiye geri dönüş açısından bu seçimlerin önemi ne olacak ve bu seçim yasasının önemi ne olacak. Ben Berk Hocamla başlayayım, Berk Hocam siz özellikle bu güçlendirilmiş parlamenter sistemi de yakından çalışıyorsunuz. Bize biraz ondan belki bahsedebilirsiniz ve bu seçim sisteminde yapılan değişiklikler ve onun arasındaki ilişkiyi de ele alarak bir değerlendirme yapabilirsiniz çok memnun oluruz.

Berk Esen: Çok teşekkür ederim Rabia Hocam, sizin nezdinizde hem Işık Üniversitesi’nin 25. kuruluş yıldönümünü kutlamış olayım hem de davetiniz için teşekkür edeyim. Aslında zoom sayesinde ben Işık Üniversitesi’ne iki defa davet edilmiş oldum, ama ne yazık ki hep çevrimiçi şekilde oldu. Umarım pandemi bittikten sonra İstanbul’da yüz yüze de karşılaşma, konuşma bu tarz panelleri yapma imkânımız olur. Ben kendi çalışmalarımnda, Türkiye’deki siyasi sistemi ya da rejimi rekabetçi otoriter olarak tanımlıyorum. Daha çok meslektaşım Şebnem Gümüşçü ile yaptığımız çalışmalarda aslında 2015 yılından beri Türkiye’de demokratik rejimin ayakta kalmamış olduğunu ve giderek artan bir otoriter yapının ortaya çıktığını iddia etmiştik. Tabii, bu tarz seçimli otoriter sistemlerde hele de Türkiye gibi hâlâ en azından iktidarla muhalefet arasındaki siyasi mücadelenin rekabetçi bir sahada devam ettiği ülkelerde tabii ki seçimler düzenli olarak yapılıyor. Seçimleri muhalefet partilerinin kazanma şansı da var, ama ne yazık ki iktidar partisinin ya da hükümetin attığı adımlar sonrasında artık Türkiye’de serbest ve adil seçim koşulları ortadan kalkmış durumda. Hatta bunun ötesine geçen ve sanırım cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçildikten sonra bu süreç çok daha hızlandı ve daha kurumsallaştı. Bürokrasinin tamamen partizan bir şekilde yönetildiğini ve işte o partizanlık nedeniyle muhalif seçmenlerin ya da muhalif isimlerin tamamen sistem dışında kaldığı özellikle kaynak dağıtımı ve hizmet alma açısından ve tabii bunun muhalefette olmanın bedelini arttırdığı ya da maliyetini arttırdığı oranda muhalefet açısından eşitsiz yarışma koşulları yarattığını söyleyebiliriz. Nitekim hepimizin takip ettiği bildiği bir konu bu basından sivil topluma ondan üniversitelere kadar çok farklı alanlarda iktidarın giderek artan bir partizan kontrolü ve onunla birlikte gelen bir baskısı var. Dolayısıyla böyle bir rejim tarafından yönetiliyoruz ve tabii, aslında cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçmeden önce Türkiye’de bu demokratik gerileme ve otoriterleşme süreci yaşanıyor ve cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi aslında bu sürecin bir sonucu olarak ortaya çıktı. Yani ben rejim değişikliğinin rejim değişikliğine odaklanmamız gerektiğini ve bu hükümet sisteminin değişmesini biraz bunun sonucu olarak ortaya çıktığını söylemek istiyorum, ama tabii cumhurbaşkanlığı hükümet sistemini var olan seçimli otoriter yapıyı çok daha fazla kişiselleştirmiş oldu. Yani daha doğrusu artık Türkiye’de giderek kişiselleşen bir otoriter bir yapının ortaya çıktığını görüyoruz cumhurbaşkanlığı hükümet sistemiyle birlikte. Bu belki 2017 ya da 2018’e kadar Defacto zaten var olan devam eden bir sistemdi, ama artık cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine biz geçtikten sonra bu çok daha hukuksallaştı ya da yasallaştı. Tabii, bu yapı işlemiyor çünkü artık Türkiye’de herhangi bir denge ve denetleme mekanizması kalmamış durumda. Yani belki 2015 ya da 2016 yılına kadar belli kurumların bir noktaya kadar otonom kalan taraflarının hâlâ sisteme müdahale edebildiğinden bahsedebiliriz ya da hükümetin aldığı kararları bir noktaya kadar denetleyebildiğini söyleyebiliriz, ama artık bu günümüzde cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi altında artık pek mümkün değil, bürokrasi de yargı da tamamen

partizanlaşmış durumda. Tabii, cumhurbaşkanının hem çok fazla yetkileri elinde topladığını görüyoruz ve artık yürütmenin başbakanı da tabii elimine ettiği için başbakanlık makamını da bu sistem ilga ettiği için yürütmenin başı olarak cumhurbaşkanı öne çıktı ve tabii, çok ciddi veto hakları var, çok ciddi atama hakları var, kararnamelerle aslında ülkeyi yönetebiliyor ve tabii, bu meclisin elinden de büyük oranda yetkileri almış durumda yani Türkiye’de ne yatay ne de dikey hesap verebilirlik artık ortadan kalkmış durumda. Dolayısıyla güçlendirilmiş parlamenter sisteme geçiş en azından benim gördüğüm kadarıyla hem yatay hem de dikey hesap verirliliği tekrar tesis etmek için önemli bir konu. Bunu bir ana bir gündem maddesi olarak dikkatinize sunmak istiyorum. İkinci nokta; bence bu tartışmalarda biraz gözden kaçırılıyor aslında bu tarz gelişmeler cumhuriyet tarihi açısından istisnai bir durum değil. Yani biz 1950 yılından beri aslında seçim yoluyla iktidara gelen ve siyasetin sağında yer alan ve daha popülist öğeler taşıyan siyasi partilerin rejimi bu şekilde çoğunlukçu bir yapıya çevirmeye çalıştığını daha önce de tanık olmuştuk. Özellikle Demokrat Parti’nin 1955 ile 1960 yılları arasında attığı adımlar ve hareket tarzı belli yönleriyle günümüz AKP’sini andırıyor. Yani yargının partizanlaşması, kaynak dağıtımının partizan bir şekilde olması, bürokrasinin tamamen partizan bir şekilde kontrol edilmesi daha sonra gelen sağ partiler Adalet Partisi veya Anavatan Partisi gene tek başına iktidara geldi. Bu süreci bu aşamaya kadar getirememişti, ama en azından bunu böyle cümleyi tarihi açısından süreklilik içerdiğinin de altını çizmem gerekiyor. Çünkü kamuoyunda ne yazık ki işte 2010 referandumu öncesinde ve hatta sonrasında yapılan tartışmalarda Türkiye’de demokratik rejimlerin çöküşü hep askere ya da darbelere ve darbe sonrası kurulan vesayetçi bir sisteme atfedildi. Bu yanlış bir analiz değildi. Tabii ki Türkiye 1960’da, 1971’de ve 1980’de ve hatta 28 Şubat’ı da eklersek 1997’de askeri müdahalelere tanık oldu. Askeri müdahaleler sonucunda hükümet değişti, siyasi rejim değişti ve Türkiye çok kapalı bir sisteme evrildi. Dolayısıyla bu tabii ki doğru bir analiz ama bir eksik analizdi çünkü Türkiye’de demokratik bir rejimin pekişmemesinde ya da konsolide olamamasında bir türlü konsolide olamamasında açıkçası sadece ordunun darbe yapmasının ya da vesayetçi yetkilerinin rolü yok. Aynı zamanda serbest ve adil seçimlerle iktidara gelen bir partinin iktidarda attığı adımlarla giderek sistemi çoğunlukçu bir hale getirmesi, denge ve denetleme kurumlarını tamamen ortadan kaldırması ve bir taraftan yargıyı, bir taraftan bürokrasiyi partizan bir şekilde kullanarak muhalefete bir alan bırakmamasının da bir rolü var. Yani dolayısıyla ne yazık ki Türkiye demokrasisinin makûs talihi hep bu sarkacın iki yöne gitmesiyle birlikte ki genelde bu adımları atan partiler darbeyle devrildiği için ne yazık ki biz muhalefetin böyle bir yapı karşısında güçlenip, seçim kazanıp, iktidara gelip tekrardan rejimi demokratikleştirdiğine tanık olmamıştık. Dolayısıyla ben hani süremi de çok uzatmamak istediğim için biraz özet bir şekilde geçiyorum ama 2. turda veya soru-cevap kısmında bu iddialarımı biraz daha açabilirim. Ama en azından bu altılı masa, millet ittifakının ortaya çıkması ve güçlendirilmiş parlamenter sistem önerisinin gündeme getirilmesini ben sadece güncel siyaset açısından değil cumhuriyet tarihinin bu geçmişi üstünden de okuyorum ve olumlu bir gelişme olarak görüyorum. Çünkü ne yazık ki bu cumhuriyet tarihinde daha önce görülen otoriterleşme epizotlarında ya da otoriterleşme dönemlerinde muhalefet seçim yoluyla iktidara gelip bu süreci geriye çevirecek kadar bir güce ulaşmamıştı. Yani özellikle güçten seçmen desteğini kastediyorum. 1950’ler sonunda özellikle CHP 57 seçiminde oyunu arttırdı. Seçim ittifakı yapmaya çalıştı, muhalefet partilerini etrafına toplamaya çalıştı, ama bu sürecin Demokrat Parti tarafından önü kesildi. Sonraki dönemlerde böyle bir muhalefet partileri arasında bir birlikteliğin zaten örneğini bile görmemiştik. Dolayısıyla ben Türk demokrasisinin bu makûs talihini ya seçim yoluyla iktidara gelip çoğunlukçu bir yönetim gösterip demokratik rejimin içini boşaltan ve sonradan o rejimi çökerten ya da o yönetimlerden kurtulmak için askeri darbelere destek verip o darbeler sonrasında daha da kapalı bir sistemin önünü açan yani bu iki sarkacın iki tarafının yarattığı bu makûs talihi Türkiye’nin aşması için muhalefet partilerinin bir araya gelmesini, koordineli bir şekilde iktidarı eleştirmesini, seçim kazanmak dışında bu rejimi değiştirmenin yolu

olmadığını hem kendilerinin kabul etmesini hem de seçmenlere bu mesajı vermelerini ve bunun üstünden beraber hareket ederek seçim kazanma çalışmalarını çok önemsiyorum. Yani tabii ki yapılan bu altılı masa veya millet ittifakına bir açık çek verme olarak görülmesin, yanlış anlaşılmasın. Tabii ki takip ettikleri her politika doğru değil ya da yaptıkları her açıklamaya katılmıyorum, ama en azından bir yürüttükleri stratejiyi Türkiye'nin tekrar demokratikleşmesi açısından çok önemli görüyorum. Dolayısıyla hem açıkladıkları bu 28 Şubat'ta kamuoyuyla paylaştıkları güçlendirilmiş parlamenter sistem raporunu önemsedim hem de işte 2017 referandumunda ortak bir kampanya yapmalarını, 2018 ve 2019 genel ve yerel seçimlerinde bir seçim ittifakına girmelerini ve şimdi bu işi bir altılı masaya evrilmesini çok önemsiyorum. Çünkü Türkiye gibi 'rekabetçi otoriter' veya 'seçimli otoriter' sistemler genellikle uzun sürebiliyor. Bu rejimler stabil olmamakla birlikte aslında birçok ülkede uzun süre devam edebildiğini görüyoruz. Çünkü iktidar partisinin müthiş avantajları var. Elinde basını kontrol edebileceği kaynakları var, bürokrasiyi partizan bir şekilde kontrol ediyor, kaynak dağıtımını partizan bir şekilde yürütüyor dolayısıyla bu tarz girişimleri sona erdirmek için muhalefet partilerinin tekil şekilde mücadele etmesi genellikle yeterli olmuyor. Yani bu tarz rejimlerin değiştiği tekrar demokratikleşmenin önünün açıldığı vakalarda biz aslında aynı Türkiye'de gördüğümüz gibi muhalefet partilerinin birlikte hareket etmeye başladıklarını ve birlikte hareket ederek o eşitsiz oyun sahasını biraz daha dengelediklerini görüyoruz. Ben bu açıdan da Türkiye'deki örneğin olumlu bir yöne evrildiğini düşünüyorum ve tabii yine aslında bu tarz örneklerde gördüğümüz hemen güçlendirilmiş parlamenter sisteme bağlayıp sözü diğer panelistlere bırakmak istiyorum. Çok ta süremi aşmayayım diğer tabii gördüğümüz bana yine umut veren bir gelişme bu tarz vakalarda tabii hükümet değişikliğinin yaşanması için genellikle önce yerel seçimlerde bir başarı gelmesi gerekiyor. Çünkü tabii bunu herhalde Can benden çok daha iyi takip ediyordur, yaptığı hem detaylı analizler ve anket çalışmalarında da görüyorum. Bu tarz rejimlerin değişmesi için muhalefet partilerinin hani adeta İngilizce "Self Fulfilling Prophecy" kavramını ya da ifadesini duymuşsunuzdur. Muhalefet partilerinin böyle bir sistemde seçim kazanabilmesi için seçim kazanabilecekleri mesajını ya da güvencesini ya da güvenini seçmenlere verebilmeleri gerekiyor. Eee tabii o güveni verdikleri zaman iktidardan memnun olmayan seçmenler yavaş yavaş muhalefete destek vereceği için muhalefet o güveni verdikten sonra bir anda o seçim başarısını da kendiliğinden getirebiliyor. Şimdi tabii bu tarz eşitsiz, adil yarışma koşullarının olmadığı sistemlerde sizin doğrudan genel seçimi kazanarak bir anda iktidara gelmeniz genellikle ya da ekseriyetle pek mümkün olmuyor. Öncelikle bir yerel seçim başarısı kazanıp özellikle de o ülkenin nüfusu fazla olan büyük il ya da illerinde orada belediye aldiktan sonra hem tabii bu eşitsiz yarışma koşullarını biraz daha dengelemiş oluyorsunuz. Çünkü bir anda evet size ülke genelinde belki kamu kaynakları açık olmuyor, ama en azından belediye kaynakları bir noktaya kadar açık oluyor, ama daha da önemlisi büyük bir şehirde ya da büyük şehirlerde seçim kazanabildiğinizi seçmenlere gösterdiğiniz zaman o seçmenlerin önümüzdeki seçimi sizin kazanabileceğiniz algısını güçlendiriyor ve tabii yönetmeye başladığınız büyük şehirlerde başarılı bir performans gösterirseniz o yine seçmenlerin size olan güvenini arttırıyor ve hatta tabii buradan ki Türkiye örneğinde bunların hepsini yavaş yavaş görmeye başladık alternatif cumhurbaşkanı ya da başbakan adayları çıkıyor. İşte önümüzdeki Pazar günü Macaristan'da benzer bir örneğin sonucunu göreceğiz. Orada da muhalefet partileri bir araya geldi. Orada da popüler bir belediye başkanını ortak aday olarak gösterdiler ve sonucun ne olacağını takip edeceğiz. Tabii, ben Macaristan'la Türkiye aynı vakalardır demiyorum. Macaristan'da tutmazsa Türkiye'de tutmaz da demiyorum, ama en azından Türkiye örneğini tartışırken biraz da bu karşılaştırmalı bakış açısını kullanarak sanırım analiz yapmamız doğru olacaktır. Son olarak 2-3 dakikaya toparlamak istiyorum. Hocam sanırım yani 2-3 dakikam daha vardır. 28 Şubat'ta ben bu altılı masanın kamuoyuna ilan ettiği güçlendirilmiş parlamenter sistem dokümanını tabii ben hukukçu değilim, ama bir siyaset bilimci gözüyle okumaya çalıştım. Kendimde birkaç ay önce bir meslektaşımınla birlikte benzer bir

rapor benzer bir konuda rapor kaleme almıştık biraz da onun ışığında incelemeye çalıştım. Açıkçası ben bu söylediğim nedenlerden ötürü bir kez bu ortaklığı çok önemsiyorum ve açıklanan güçlendirilmiş parlamenter sistem belgesini de önemsiyorum. Çünkü orada hani gördüğüm kadarıyla bir kez meclisi güçlendirebilecek çok önemli maddeler var. İşte bakanlara çok daha kolay gensoru verme hakkı getiriliyor gördüğüm kadarıyla, kesin hesap komisyonu üzerinden hükümetin yaptığı kamu harcamalarını çok daha düzgün bir şekilde muhalefete denetleme imkânı veriyor. Komisyonlar güçlendiriliyor, iç tüzük değişerek muhalif milletvekillerine çok daha fazla söz hakkı getiriliyor. Tabii bütçe hakkı tekrardan parlamentoya veriliyor, sözlü savunma mekanizmaları güçlendiriliyor. Dolayısıyla gerçekten bu taahhüt ettikleri maddeleri meclisten geçirebilirse muhalefet meclisi güçlendirecek ve o yönüyle tekrardan Türkiye’de güçler ayrılığının içini doldurabilecek bir öneri olarak ben bu dokümanı okudum. Tabii hukukçu olmadığım için çok ayrıntıya girmeyeceğim, ama gördüğüm kadarıyla tekrar yargı bağımsızlığını sağlamak açısından önemli maddeler var. İşte Hâkim Yüksek Kurulu’nun yapısının değişmesi, Anayasa Mahkemesi’nin güçlenmesi, çoklu baro sisteminin değişmesi, nitelikli çoğunlukla seçim yaparak işte Danıştay, Sayıştay, Yargıtay gibi birçok Anayasa Mahkemesi gibi birçok yargı kurumunun tekrar güçlendirilerek o kuvvetler ayrılığında yargının da içini tekrardan doldurma imkânını veriyor. Temel hak ve özgürlüklere tabii bu o altılı masanın içindeki farklı siyasi partilerin hangi özgürlükleri daha çok önemsediklerini tahmin edebilirsiniz, ama en azından altılı masa etrafında bir araya gelen bu partiler temel hak ve özgürlükleri savunmak açısından bence önemli bir taahhüt içine girmiş durumdalar. Tabii kamuda liyakat ve siyasi etik, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi gibi ayrı maddeler de gördüm. Bu açılardan da çok önemsiyorum. Son bir tespitle de sözlerimi tamamlamak istiyorum. Benim bu metinde gördüğüm yine dediğim gibi siyaset bilimci olarak bakıyorum. En temel eksiklik, ama şaşırmadığım bir eksiklik ki kendi kaleme aldığım İstanPol için kaleme aldığım güçlendirilmiş parlamenter sistem raporunda biraz buna odaklanmaya çalışmıştım. O da şu; parti içi demokrasi hakkında ne yazık ki bu belgede iki satırın ötesinde hiçbir ifade yok. Yani bu partiler sistemi demokratikleştirmek istediklerini taahhüt ediyorlar, kuvvetler ayrılığını getireceklerini söylüyorlar, cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminden bir parlamenter sisteme dönüşü söylüyorlar ki bunların hepsi çok güzel. Ama partilerin kendi işleyiş mekanizmalarını demokratikleştirme konusunda ve tabii bunu yaparken siyasi partiler yasasını değiştirme konusunda herhangi bir taahhütte girmemişler. Venedik Komisyonu’na bir referans yapılmış tek bir cümlede. Onun ötesine geçen bir bilgi yok. Şunu bence siyasi partilerden seçmenler olarak talep etmemiz gerekecek bu süreç için özellikle de seçimlerden sonra. Türkiye’de hani o sarkacın bir tarafında seçim yoluyla iktidara gelen sağ partilerin giderek rejimi kontrol etmesi ve çoğunlukçu bir yapıya dönüştürme sürecinde o mekanizmanın ilk adımlarından biri iktidardaki partinin lideri tarafından ele geçirilmesi süreciydi. Biz bunu Demokrat Parti’nin Adnan Menderes tarafından yutulması sürecinde de gördük. Mesela Demokrat Parti 1955’ten sonra genel kurultayını toplayamamıştı bile yani o kadar otoriter bir yapıya evrilmişti adı demokrat olmakla birlikte. Benzer bir süreci biz Adalet ve Kalkınma Partisi’ni Erdoğan’ın kontrol etme sürecinde de gördük. Bu mekanizmanın önü kapatılmazsa Türkiye demokrasisini çökerten yolların bir tanesi hâlâ bir noktaya kadar açık olacaktır. Tabii bu genel merkezin işine gelmeyecek bir madde ama biz seçmenler olarak ciddi bir taleple muhalefet partilerinin karşısına çıkmamız gerekiyor. Onun dışında ben belgeyi çok önemsiyorum. Çok teşekkür ederim biraz uzattım.

Rabia Karakaya Polat: Rica ederiz, çok teşekkürler Berk Hocam. Önemli bir eleştiriyle aslında sonlandırdınız Türkiye demokrasisinin önemli eksikliklerinden biri. Söylediklerinizden bir şeyin altını çizmek istiyorum yani bu gerçekten de Türk demokrasi tarihinde otoriterleşme dönemleri oldu, ama bunlardan demokrasiye demokratik yollarla dönme tecrübemiz pek yok. Onun için şu anda gerçekten zorlanıyoruz bu açıdan da karşılaştırmalı siyaset biz akademisyenler için bence çok

böyle keşfedilecek şeyler var her ülkenin kendi koşulları ayrı olsa da. Türkiye'ye benzer dönemlerden geçmiş ülkeleri yakından takip etmek, oralardan ki şu anda Macaristan sizin de söylediğiniz gibi bir örnek Latin Amerika olabilir. Buralardan çıkarılacak dersler var hem muhalefet partileri oralardan öğrenebilir hem de akademik analizler açısından. Ben buradan Can Bey'e döneyim. Biraz daha spesifik olarak seçim yasasına odaklanalım istiyorum. Sizin başka bazen değerlendirmenizi de dinlemiştim zaten. Bu seçim yasasıyla iktidar ne yapmak istiyor yani kabaca biliyoruz tabii ama bunu hangi mekanizmalarla gerçekleştirmeye çalışıyor, ne gibi değişiklikler var? Çok fazla detay olduğunu biliyorum, onlar içinde sizin en önemli gördükleriniz hangileri ve beklentileriniz ne? Bu seçim yasasının değişmesi sizce seçmen davranışını, parti davranışını ve ittifakların oluşumunu nasıl etkiler Can Bey?

Can Selçuki: Çok teşekkür ediyorum. Ben de bu vesileyle üniversitenizin 25. yılını tebrik etmek isterim ve davet ettiğiniz için de teşekkürler. Belki Berk'in bıraktığı yerden onun yaptığı değindiği noktalardan yola çıkarak bir değerlendirme yapayım. Önce şunu söyleyeyim Türkiye'de eğer bu otoriter süreç demokratik yolla aşılabılırsa sadece Türkiye'nin çok partili demokratik tarihi açısından bir dönüm noktası değil bence geniş bölgemiz açısından da tarihte ilk defa olacak bir olaya şahit olacağız diye düşünüyorum. Yani böyle bir şeyin etkisinin coğrafya yani bizim sınırlarımızın ötesinde tarihi bir anlamı da olduğunu düşünüyorum. Onu bir kenara bırakalım. Şimdi Berk çok önemli bir şey söyledi bence dikey ve yatayda hesap verilebilirliğin ortadan kalktığını söyledik. Ben buna çok katılıyorum ve seçim yasasının bu tasarı değişiklik tasarısının hazırlanış şekli ve muhteviyatı bakımından da Berk'in bu tespitini teyit eder nitelikte olduğunu düşünüyorum. Çünkü seçim yasalarının temelde iki tane amacı vardır. Bir tanesi temsili adaleti sağlamak biliyorsunuz diğeri de yönetimde istikrarı sağlamak. Şimdi bu perspektiften baktığınızda bu değişim tasarısı, bu yasa tasarısı her iki hedef içinde çözüm önermiyor. O bakımdan yani bir rasyonelite ben açıkçası aramıyorum öncelikle onu söyleyeyim. Yani şimdi Türkiye'de yönetimde istikrar sorunu var, ama bu meclisin çok parçalı olmasından kaynaklanmıyor. Mevcut cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin yetkileri bürokrasiyi ortadan kaldıracak şekilde tek elde topladığı için yönetilemez hale gelen bir sistemin ortaya çıkarttığı istikrarsızlıklar var Türkiye'de. Yoksa 90'lara atıfla çok partiler var o yüzden bir türlü meclis çatısı altında anlaşamıyor da oradan bir istikrarsızlık çıkıyor, koalisyonlardan bir istikrarsızlık çıkıyor gibi bir durum yok dolayısıyla zaten öyle bir konu yok Türkiye'de. İstikrarsızlığın kaynağı başka bir yer. Şimdi temsili adalete geldiğimizde de yine Berk'in aslında çok güzel bir yerde bıraktı gerçekten bu altılı masanın çıkarttığı, ürettiği metnin parti içi demokrasiye dair bir şey söylemediğini ifade etti. Aslında katılmakla beraber bu yasa tasarısının parti içi demokrasiyi daha da ortadan kaldırdığını liderlere bağlılığı, liderlerin inisiyatifini çok daha arttırdığını düşünüyorum. Nedenini hemen açıklayacağım şimdi 15 madde var biliyorsunuz tasarıda fakat ben birine odaklanmak istiyorum şu anda o da nedir milletvekili milletvekili tahsisinin seçimden sonra kuralının değiştiriliyor olması. Çok kısaca özetleyelim yani burada herkes hakimdir. Tabii, mevcut sistemde bir seçim bölgesinde önce milletvekili sayısı ittifakların ve ittifak dışı partilerin oy oranlarına göre dağılıyor ki mevcut sistemde çok basit KDP, cumhur ittifakı, millet ittifakı olarak. Daha sonra her ittifakın içerisindeki her ittifaka tahsis edilen milletvekili o ittifak içerisinde yine D'Hondt çalıştırılarak o ittifakı oluşturan partiler dağıtılıyor. Şimdi bu ortadan kaldırıldı artık deniyor ki her seçim bölgesinde milletvekili tahsisi partilerin aldığı oy oranına göre yapılacak. Şimdi burada temsilde adalet argümanı ne hükümetin bu tasarımı getirirken daha doğrusu cumhur ittifakının bu tasarımı getirirken. Deniyordu ki bir ittifak içerisinde millet ittifakını düşünelim örneğin Saadet Partisi'ne oy veriyorsunuz fakat Saadet Partisi o seçim bölgesinden milletvekili çıkartacak yeterli oyu alamıyor ama buna rağmen bu Cumhuriyet Halk Parti veya İyi Parti'nin milletvekili çıkartmasına yardımcı oluyor. Dolayısıyla bu artık oy tabir edilen oylar aslında seçmenin desteklemek istediği partiye değil ittifak içerisinde bulunduğu aslında tekil olarak

desteklemek istemeyeceği başka partilere yarıyor. Biz bunu ortadan kaldırdık diyorlar fakat bu olurken aynı zamanda da ittifakın barajı geçemeyen partilerin barajı geçmesine yardımcı olma özelliği de korunuyor. Dolayısıyla şimdi burada bu argümana temel bir itirazım var çünkü partilerin bir ittifak içerisinde bir araya gelmesi ve seçmenin karşısına o şekilde çıkması ve bunu bilerek seçmenin o ittifakı destekliyor olması zaten burada bir temsilde adalet sorunu yaratmadığını ben düşünüyorum. Seçmenin iradesinin doğru bir şekilde yansıdığını düşünüyorum. Eğer burada gerçekten bir temsilde adalet kaygımız olsaydı o argümanı geçerli bulduğumuzu varsayalım o zaman şunun yapılması gerekirdi ittifakların ortadan kaldırılması hukuki yapılar olarak, seçim barajının sifra indirilmesi uygulanmalıydı bana soracak olursanız eğer gerçekten bir temsilde adalet meselemiz olsaydı. Peki, o zaman neye yarayacak bu? Hedef ne olmalı? Şimdi millet ittifakı ve cumhur ittifakı tabii yapısı gereği çok farklı yapılar HDP'yi bir kenarda tutacağım müsaadenizle. Bunun HDP'ye de bir etkisi var ama önce ittifaklar üzerinden konuşalım. Şimdi millet ittifaklarının en önemli özelliği çok partili bir yapı olması, çok asimetrik partilerden oluşması. Ne demek asimetrik partilerden oluşması? Bir toplumdaki destek bakımından asimetrik yani bir yerde %25-26 seviyesinde Cumhuriyet Halk Partisi var, %15-16 bandında İyi Parti var, sonra 2'lerde 3'lerde 1'lerde dolanan Saadet, Gelecek, Deva onun da daha altında olan Demokrat Parti var. Şimdi birinci heterojenlik bu, ikinci heterojenlik ki bence daha önemli olan şey millet ittifakını oluşturan partiler coğrafi olarak mukayeseli üstünlüğü olan partiler. Ne demek bu? İşte Cumhuriyet Halk Partisi'ne bakıyorsunuz daha çok şehir merkezleri ve kıyı şeridinde, Gelecek'e ve Saadet'e bakıyorsunuz Güneydoğu Anadolu'da, Doğu Anadolu'da, İç Anadolu'da daha fazla etkisi olabilecek, Deva keza şehirlerin daha farklı Cumhuriyet Halk Partisi'nin ulaşmadığı taraflarına ulaşabilen Güneydoğu Anadolu'da, Doğu Anadolu'da varlık gösterebileceğini düşündüğümüz İç Anadolu'nun bazı yerlerinde varlık gösterebileceğini düşündüğümüz bir parti. Şimdi bunların bu coğrafi olarak mukayeseli üstünlükleri oylarının hep beraber sayıldığı senaryoda partilere birer birer menfaat sağlamsa da ittifakın toplam milletvekili sayısını maksimize etme bakımından ciddi bir avantaj sağlıyor. Dolayısıyla ben bu yasa tasarısıyla millet ittifakının ulaşabileceği maksimum potansiyelin az önce tarif ettiğim nedenle önüne bir set çekilmeye çalışıldığını düşünüyorum. Birincisi bu. Şimdi bu niye bu kadar önemli? Şimdi biz tabii cumhurbaşkanlığı seçimlerine o kadar odaklanmış vaziyetteyiz ki Haziran 2023 geldiğinde bazen tabii buradaki haziranı ayrı tutarak söyleyeyim burada çalışıyoruz bunu hani teknik açıdan milletvekili seçimi, meclis seçimi yapılacağını unutmuyoruz. Şöyle bir Türkiye düşünün, şöyle bir seçim düşünün cumhurbaşkanlığı seçimi olmuş ve cumhurbaşkanlığı seçimi 2. tura kalmış HDP'nin aday gösterdiği senaryoda en olası senaryo. 2. tura kalmış bir cumhurbaşkanlığı seçiminde meclisteki çoğunluğu kimin kazandığı son derece önemli hale geliyor. Meclisin mevcut bypass edilmiş haliyle dahi çok önemli hale geliyor. Çünkü orada çok basit bir argüman var meclis çoğunluğunu hangi taraf kazanırsa kazansın. Kazanan taraf şunu söyleyecek meclis çoğunluğu zaten bizde cumhurbaşkanlığını da verin biz sulh içinde hani zamanın o olumsuz şekilde meşhur lafıyla sulh içinde bu işi yürütelim diyecekler. Dolayısıyla meclis çoğunluğu burada çok önemli bir hale gelmiş vaziyette. O yüzden burada da meclis çoğunluğunun kaybedilmemesi için böyle bir yöntem benimsendiğini ben düşünüyorum. Şimdi bu seçmen nezdinde nasıl tezahür olabilir? Seçmenin oy verme davranışını nasıl etkiler? Bir ona gelelim ama ittifaklar üzerindeki etkisine önce bir değinmek isterim. Şimdi aslında az önce anlattığım senaryoda ittifaklar anlamsız hale geliyor. Neden anlamsız bir hale geliyor? Özellikle millet ittifakı tamamen sandık aritmetiği bakımından söylüyorum anlamsız bir hale geliyor. Neden? Çünkü evet katılan küçük partiler barajı geçebiliyorlar ama oyları o kadar dağılmış ve küçük bir miktardaki millet ittifakı içerisinde bazı partilerin en azından şu anda bulunduğumuz tarihte barajı geçseler dahi milletvekili çıkartmaları mümkün değil aslında o zaman ittifak içerisinde bulunmalarının pek bir anlamı yok. Buradan yola çıkarak acaba ittifaklar içerisindeki şu ana kadar beraber olmanın getirdiği bu barajı aşım milletvekili çıkartma faydasını nedeniyle göz ardı edilen bir takım fay hatları daha

görünür hale getirilip çatırdamaya sebep olunur mu diye bir hesap yapıldığını ben değerlendiriyorum. Fakat bu tasarı bu şekilde genel kuruldan geçipte kanunlaşırorsa etkisinin tam tersi olacağını düşünüyorum. Bu koşullar altında küçük partilerin görece küçük partilerin milletvekili çıkartma ihtimalleri sıfıra indi neredeyse. Dolayısıyla evet ittifakın önceki sisteme göre anlamı değişti fakat ittifak içerisinde bulunan partilerin birbirlerine olan ihtiyacı arttı. Bu nedenle de ben aslında millet ittifakını bu tasarının millet ittifakını daha da birbirine yakınlaştırdığını düşünüyorum ve üstelik birtakım pürüzleri daha da görünmez hale getireceğini düşünüyorum. Çünkü karşılıklı muhtaçlık arttı diyelim, karşılık bağılılık arttı özellikle küçük partilerde. Tabii millet ittifakı içerisindeki görece büyük partileri daha güçlü bir noktaya getirdi özellikle Cumhuriyet Halk Partisi'ni ve İyi Parti'yi. Bir bu bakımdan ittifakı kuvvetlendirdiğini düşünüyorum bir de millet ittifakının partilerinin ayrı ayrı affedersiniz partnerlerine yarattığı zorlukları seçmenlerine anlatma şeyleri arttı, seçmenlerinden kredi alma alanları genişledi çünkü şunu diyebiliyorlar artık bakın bizim bir araya gelmemize karşı bir operasyon yapılıyor Türkiye'de en geçerli söylemlerden biri maalesef. Dolayısıyla o liderin yaptığına biraz bakmayacaksınız, bu liderin yaptığına biraz bakmayacaksınız bizim bir arada durmamız gerekiyor bunu anlatmak kolaylaştı. Dolayısıyla ben ittifakları ittifakların demek yanlış millet ittifakının çatlamasına doğru hedeflen bir şeyin bir hamlenin bilakis daha da bu ittifakı bir araya getirdiğini düşünüyorum. Şimdi gelelim ne yapılabilir, seçimde bunun karşılığı ne olur? Şimdi ne yapılabilir birkaç tane opsiyon var bana soracak olursanız en uçtan iki uca anlatacağım ve bir de ortadaki bir çözümden bahsedeceğim. Bir uçta şu var; Macaristan'da bu şekilde yapılıyor anladığım kadarıyla. Millet ittifakı diyebilir ki biz altı parti tek bir listeden gireceğiz yani 85 seçim bölgesinde öyle bir grand pazar yani büyük pazarlık yapacağız ki tek listeden gireceğiz. Ben bunun mevcut koşullar altında çok mümkün olduğunu düşünmüyorum özellikle ittifakı oluşturan partiler arasında partinin desteklerinin bu kadar asimetrik olmasından dolayı bir yerde %25 var, bir yerde %1 var çünkü. Bu çok kolay bir iş değil. Diğer uçta ne var; görece küçük partilerin görece büyük partilerin listesinde yer alması. Nedir işte Deva, Gelecek, Demokrat, Saadet Partisinin Cumhuriyet Halk Partisi ve İyi Parti'de yer alması olabilir. Ben bunun da çok kolay bir iş olmayacağını değerlendiriyorum. Birinci sebebi şu Deva için, Gelecek için, Saadet için tutupta seçmene çünkü özellikle Deva ve Gelecek bir nebze Saadet seçmene şunu diyor; "Biz AK Parti'yle beraberdik, aynı düşünce dünyasındaydık yer yer aynı hükümetin başbakanıydık." şimdi o seçmene önce şunu dediler; "Biz doğru zamanda oradaydık yanlış gördük ayrıldık bize inanın gelin dediler." Bir miktar insanı buraya çektiler. Şimdi de şunu demeleri çok gerçekçi değil "Sizi hem bu tarafa çektik hem de yıllardır karşısında en sert şekilde durduğumuz Cumhuriyet Halk Partisi'nin listelerinde altı ok altında gelin bize oy verin." çok gerçekçi bir senaryo olarak görmüyorum ben. Orta senaryo ne? Tabii başka senaryo yoktur demiyorum da ben hani bu düzlemde değerlendiriyorum öyle söyleyeyim. Başka bir senaryo da millet ittifakı içerisinde yeni bir ittifak içerisinde ittifak oluşturmak. Nedir o? Örneğin Demokrat Parti listelerinde işte Deva'nın, Gelecek'in, Saadet'in ve Demokrat Parti'nin adaylarının ortak bir şekilde Demokrat Parti listelerinden seçime girmesi. Neden Demokrat Parti'yi burada öne sürüyorum? İki temel sebebim var. Birisi Deva, Gelecek ve Saadet'e baktığımızda daha nötr bir alanda duruyor. En azından yakın tarihimizde daha az bagajı var, profili daha düşük. İkincisi de düşünün ki bir millet ittifakı bir tarafında CHP var, ortasında İyi Parti duruyor diğer tarafında da Demokrat Parti duruyor. Bunun bir tarihsel karşılığı olduğunu da ben değerlendiriyorum. Bunun ne kadar derinlikli olduğu konusunda itirazlarınız olacaktır kuşkusuz ama seçime girildiğinde kampanya dönemine girildiğinde bazen semboller o derinliklerin üzerine çıkabiliyor. Son olarak şundan bahsedeyim seçimde bunun nasıl karşılığı olur yani bu değişimin nasıl karşılığı olur? Tamamen şeye bağlı açıkçası bu saydığım 3 senaryodan hangisinin benimseneceğine ve bunun topluma neden benimsendiğinin nasıl anlatılacağıyla alakalı. Şimdi bu altılı masanın bir araya gelmesi ben de o dokümanı çok önemsiyorum. Hakikaten kolay bir iş değildir altı patinin bir araya gelip böyle

noktasına, virgölüne kadar anlayabilecekleri 45 sayfalık bir doküman üretmeleri. Kolay bir iş değildir hiçte toplantıların kolay geçtiği kanaatinde değilim. Sırf bu çaba kendi içinde anlamlı bir çabadır, değerli bir çabadır eksikleri kuşkusuz vardır ama ben o şekilde bakıyorum. Şimdi bundan sonra bunun hikâyesinin hem seçime girme formülünün nasıl olacağı şekilde iyi tasarlanması iyi anlatılması lazım. Şöyle eleştiriler yapılıyor. Diyorlar ki heyecan yaratmadı, seçimde karşılığı yok bir analogiyle tamamlayayım sözümü. Şimdi düşünün ki biz işte Rabia Hanım, Berk, ben bir şirket kuracağız. Diyoruz ki bizim çok iyi bir ürünümüz var. Bunu kurduğumuzun 1. senesi şu kadar ciro yaparız, bu kadar satarız diye bir hesap yapıyoruz tamam mı? Fakat o ürünü satmaya başlamadan önce bir şirket kurmamız lazım. O şirketi kurmak için de burada Perpa'ya gidip iş hanına gidip ticari sicile bu şirketi kaydettirmemiz lazım. Bu da son derece sıkıcı ve heyecan yaratmayacak bir işti, ama bunu yapmak lazım. Ondan sonra siz bu şirketi kurduktan sonra ürününüzü nasıl pazarlayacağız, nasıl geliştireceğiz iletişimi nasıl yapacağımız, müşteri hizmetlerini nasıl yapacağımız, dağıtımını nasıl kuracağız ilk başta hayalini kurduğunuz cirolara ulaşip ulaşamayacağınızı söyler. Dolayısıyla daha şirket yeni kuruldu. Diğer hani heyecan yaratır mı, seçimde karşılığı nedir gibi değerlendirmeler için ben biraz erken olduğunu düşünüyorum. Bakalım şirket kurduklar ürünü pazarlayabilecekler mi? Bu şeyin seçim kanunundaki değişikliğe karşı geliştirilecek formülün de bu şirketin satış stratejilerinden biri olacağını düşünüyorum. Hele bir olsun bir görelim ondan sonra değerlendirmek daha doğru olur. Hem kalitatif olarak değerlendirmek hem de sahaya çıkıp veri toplayarak değerlendirmek daha uygun olur diye düşünüyorum deyim ve ben burada tamamlayayım.

Rabia Karakaya Polat: Çok teşekkürler, sizi dinlerken hep aklıma HDP geldi. O bu resimde nerededir diye belki 2. turda biraz ondan da bahsedebilirsiniz. Şimdi Didem Hocama döneyim, Didem Hocam bir hukukçu biraz daha farklı bir perspektiften belki bakacaktır. Benim aklıma gelen tabii iki konu var özellikle. Birincisi seçim güvenliği yani bu yeni yasa seçim güvenliği hakkında soru işaretleri doğuracak şeyler var mı endişelenmemizi gerektiren ve bunlara karşı muhalefet ne yapabilir? Bir de seçimlerin zamanlamasıyla ilgili bir soru var. Yani aslında bir seçim yasasında değişiklik olduğu zaman en az bir sene geçmesi gerekiyor seçim yapılması için. Bu o zaman bize önümüzdeki bir sene seçim olmayacak garantisi veriyor mu özellikle kafamda bunlar var, ama daha genel bir değerlendirme içinde buyurun,

Didem Yılmaz: Çok teşekkür ederim, ben de diğer hocalarım gibi sözlerime Işık Üniversitesi'nin 25. yılını kutlayarak başlıyorum aynı zamanda davetiniz için Rabia Hocam size teşekkür ediyorum, bütün dinleyicilere de hoş geldiniz demek istiyorum. Şimdi bir hukukçu olduğum için gerçekten sizden farklı bir perspektiften bakacağım. Berk Hocamın ve Can Hocamın söylediklerine mümkün olduğu kadar değinerek bu değerlendirmeyi yapacağım, yapmak istiyorum. Ondan önce Türkiye'nin içinde bulunduğu hukuksal duruma ilişkin bir tespitle başlamak istiyorum. Çünkü sadece seçim teklifinin getirdiği düzenlemeler, yaratabileceği olası tehlikeler nasıl uygulanacağına ilişkin sorular kuşkusuz önemli önemli ama bunu daha geniş bir bağlam içinde ele almak gerektiğini düşünüyorum. Şimdi Türkiye'de sanırım hepimiz öyle ya da böyle tanık oluyoruz bir hukuksal hukuksal derken burada hukukun anayasacılık bağlamındaki niteliğini yani bireylerin hak ve özgürlüklerini koruyan kurallar işte bağımsız yargı ile güvence altına alınmış kurallar anlamında söylemiyorum. Bir hukuksal yapı inşası sürecine tanık oluyoruz bu uzun zamandan beri böyle. Bu hukuksal yapı inşa süreci zaman, zaman karşımıza var olan yazılı kuralların anayasadan başlayın da bütün anayasa altı kanun altı mevzuatı da kapsayacak şekilde ya uyulmaması, ya içeriğinin boşaltılması şeklinde karşımıza çıkıyor. Şimdi bunun bir tespitini yapmak istiyorum. Örnek olarak ta şunu söyleyeceğim şimdi bizim anayasamızın 1. maddesi diyor ki; "Türkiye devleti bir cumhuriyettir.", 2. maddesi diyor ki; "Bu cümle insan haklarına saygılı, laik, demokratik sosyal bir hukuk devletidir." Şimdi şu soruyu sormak istiyorum. Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal devlet

niteliğinden bahsedebilir miyiz? Bütün sağlık alanındaki dönüşümleri düşünecek olursak, gazetecilerden tutun siyasilere ilişkin ifade özgürlüğü ve dolayısıyla özgürlüklerinden mahrum kalınmalarına sebep olan mahkumiyet kararlarını düşünün, insan haklarına saygılı bir devletten bahsedebiliyor muyuz? Geçen hafta kabul edilen Diyanet Akademisi bence kanunu çok hem güncel hem de meseleyi laik devlet bakımından sorunu ortaya koyan çok önemli bir örnek. Laik devletten bahsedebilir miyiz? Demokratik hukuk devleti evet ifade özgürlüğüne ilişkin bütün müdahaleler demokratik devletin içini boşaltır. HDP'ye açılan konuşacaksa eğer iptal davasını da içine de alıyorum elbette bu ama siyasal özgürlüklerin kullanılması bakımından ne durumdayız. Siyasal özgürlüklerin kullanılması bakımından demokratik devlette gene en yakın şu örneği hatırlayalım. 2019 seçimlerinde Yüksek Seçim Kurulu seçimlerden bittikten sonra 31 Mart'ı 1 Nisan'a bağlayan gece gelen itiraz ve şikayetler üzerine ne dedi? Hatırlayalım "Kamu görevinden ihraç edilmiş olanların seçilme yeterliliği yoktur." dedi ve belediye başkanları ve belediye meclis üyelerinin mazbatalarını iptal etti. Seçme seçilme hakkı yurttaşlığın en temel göstergesidir. Yüksek Seçim Kurulu'nun verdiği bu karar "Kamu görevinden ihraç edilenlerin seçilme hakkı yoktur." kararı yurttaşlık hakları üzerinde inanılmaz bir geriye gidiş ya da kapsamın daraltılması söz konusu. Hemen burada sadece bir soru işareti oluşturmak bakımından detaylandırmayacağım. Şunun önünde hukuksal olarak bir şekilde 18 Haziran tarihi geliyor 18 Haziran 2023 onu da eleştireceğim birazdan. 18 Haziran 2023'te kamu görevinden 150 bin kişi ihraç edildi. Seçmen kütüklerinden çıkarılırsa bu kişiler yurttaşlık hakları bakımından kim nereye başvurabilir? Yüksek Seçim Kurulu'nun bu yönde bir karar alamayacağına ilişkin bir güvencemiz var mı? Dolayısıyla demokratik devletin içini de boşalttılar. Hukuk devleti dediğimiz zaman yargı bağımsızlığıyla ayakta duran bir yönetim biçimidir. Bütün özgürlüklerin güvencesi yargısal güvencedir ve yargı bağımsızlığı 1982 Anayasası kabul edildiğinden beri en sorumludur ve ama elbette 2010 ve özellikle 2017 değişikliğini düşünecek olursak yargı bağımsızlığından bahsedilmemiz de mümkün değildir bunu net bir şekilde koymak lazım. Meseleye seçim hukukundan baktığımız zaman bizim 1950'den beri gelen içtihatımız bütün seçme hakkının demokratik ilkeleri olarak Tuncer Hocamızı da bu pandemi döneminde kaybettik rahmetle anıyorum. 1970 yılında yazdığı çok önemli bir eser var seçme hakkının demokratik genel, eşit, serbest gizli oy kurallı yargı yönetimi denetimi yani hâkimlerin güvencesine bırakılmıştır ve bir şekilde işte Berk Hocamın da söylediği 14 Mayıs 1950 iktidar değişikliği olduysa ve bugüne kadar bir şekilde seçimler bakımından işleyen bir düzen vardysa o bu tercihe yani genel, serbest, eşit oy hakkının yarı hâkimlerin güvencesine bırakılmasıyla sağlanmıştır. Bu bozuluyor mevcut şeye gelecekseniz bunu örnekleriyle söyleyeceğim. Bu sistem bozuluyor dolayısıyla daha genel perspektif dediğim zaman da şunu söylemek istiyorum aslında demokrasiye ilişkin geriye gidiş elbette kuşkusuz var ama buna eklenen bir yönetim biçimi değişikliği de artık konuşulması gerektiğini düşünüyorum cumhuriyetçi yapı bakımından. Bundan önceki işte Berk Hoca'mın söylediği dönemde otoriterleşme döneminde hiçbir devamlı liderler ve siyasal partiler parlamentodaki çoğunluk çoğunlukçu bir yönetim inşa etmeye çalıştılar dedi. Haklılar, ama mevcut sistemde asıl şu anda karşı karşıya olduğumuz temel sorunun diğer dönemlerden farklı olarak cumhuriyetle derdi olmayan en azından otoriterleşme çalışan çoğunlukçu bir rejim inşa etmeye çalışan siyasal partilerdi. Şu anda bu seçim dönemi tam da bu bağlamda ele alınması gerektiğini düşünüyorum. Neden bunu söylüyorum? Bunu şunun için söylüyorum. Aslında bu kısmı hiç bu toplantı da ele almak elbette önemliydi ama bu derece üstüne basa, basa ele almak ya da meseleyi bu perspektiften size anlatmayı düşünmüyordum. Dün Prof. Dr. Mustafa Şentop'u Türkiye Adalet Akademisi dergisinde yayınlanan makalesine eriştim. Bu makalenin konusu anayasanın cumhurbaşkanı seçimine ilişkin 101. maddede "Bir kimse en fazla iki defa cumhurbaşkanı seçilebilir." düzenlemesini irdeleyen, bu düzenlemeye ilişkin bir makale 40 sayfa basılıdan takip edenler olmuştur. Hoca diyorum çünkü akademik kimliğiyle yazmış ama aynı zamanda diğer bir şapkasını da meclis başkanı olduğunu da unutmayalım tabii, bu makalenin yazarının ve özet olarak

şunu söylüyor, diyor ki; Hocam, Rabia Hocam, ekran paylaşımı yapmam mümkün mü? Sadece küçücük bir şey hazırladım size 1982 Anayasası'nın 101. Maddesindeki ilk halindeki düzenleme sonra 2007 değişikliği, 2017 değişikliği. Koyu olarak işaretlediğim yerdeki kural hiç değişmiyor. "Bir kimse iki defa cumhurbaşkanı seçilemez.", "Bir kimse en fazla iki defa cumhurbaşkanı seçilebilir.", 2017'de de aynı şeyi söylüyor "Bir kimse en fazla iki defa cumhurbaşkanı seçilebilir." Şimdi hukukta yorum ne zaman yapılır? Eğer hukuk kuralının okuduğumuz zaman gramatiksel vesaire bir belirsizlik varsa yorum yöntemlerine başvurulur ve 1. yorum yöntemi de kamu hukukunda her şeyden önce amaçsal bir yorumdur. Hoca, işte birçok yorum yöntemleriyle diyor ki; "İşte 2017 itibarıyla yürütmenin yapısı değişti, cumhurbaşkanının anlamı değişti." diyor. "Eskiden devlet başkanı, bakanlar kurulu vardı şimdi bakanlar kurulu gitti şimdi hem devlet başkanı hem hükümet olarak yeni bir anlam kazandı." diyor. Bu makale gerçekten yani Mustafa Şentop Hoca bir hukuk profesörü yani hukukun nasıl ne anlama geldiğini ve nasıl bir metodolojiyle incelenmesi gerektiğini elbette biliyor ama bütün makale 40 sayfalık bütün makale bu kadar anlaşılabilir bir düzenlemenin aslında ne kadar belirsizlik içerdiğini ve yorum yöntemleriyle hangi amaca ulaşırsa işte ne şekilde okunursa bunun mevcut cumhurbaşkanının şu anda 1. dönemde olduğunun sonucuna ulaşır düşüncesiyle yazılmış. Ve bir yerde diyor ki Hoca "2007 yılındaki bu düzenleme 2017 yılında değişti ve ne zaman ilga oldu." diyor "30 Nisan 2014" vesaire vesaire çok detayına girmek istemiyorum. İzleyicileri hukuksal sorunlarla muhatap etmemek için. 30 Nisan 2014'te ilga oldu yani yürürlükten kalktı diyor. Bir kere Hoca zaten bunun yürürlükten kalktığını söyleyerek zaten 2018'de 2018'de 1. dönemini yaptığını iddia etmeye çalışıyor. Yani bunun hukuksal olarak anlaşılır bir yanı olmadığı için siyasal olarak neye işaret ediyor bu çalışma 40 sayfalık bu çalışma? Bu mevcut şu andaki cumhurbaşkanı ne olursa olsun aday olacaktır ve bu 40 sayfalık çalışma kuvvetle muhtemel YSK' ya bir tür başvuru olursa ya da adaylık daha sorunlu hale gelirse gerekçe oluşturmak için de yazılmış olduğunu ifade edebiliriz. Şimdi neden bu düzenlemeyi sizlerle paylaştım? Bakın diyor ki; "Bir kimse en fazla iki defa Cumhurbaşkanı seçilebilir." Burada anlaşılmayan bir şey yok. Cumhuriyet rejimindeyiz eşit yurttaşlık düşüncesiyle inşa edilmiş ve kuvvetler ayrılığı cumhuriyet rejiminin sadece devlet başkanının seçimiyle belirlendiği yönetim biçimleri olarak dar anlamda bir tanıımı vardır, ama cumhuriyetçi yapılar eşit yurttaşlık, imtiyazlı sınıfın olmadığı kuvvetler ayrılığını inşa eden bir yönetim biçimidir. Herhangi bir kişi cumhurbaşkanı seçilebilir mi? Seçilebilir, ama anayasa demiş ki bu seçilen kişi iki en fazla iki kere cumhurbaşkanı olabilir. Bundan daha açık, daha berrak, daha belirgin bir düzenleme yok. Şimdi bu düzenlemeyi bütün hukuksal durumları, kuralları içini boşaltarak onlara hiç sahip olmadığı anlamlar vererek bir kişinin cumhurbaşkanlığı için bu kadar meclis başkanlığı şeyinde de bu kadar seferber olunursa o zaman o zaman bu bağlam farklı bir mevcut seçim gündemini farklı bir bağlamda değerlendirmek gerektiğini düşünüyorum ve bu Meclis Başkanı da Şentop Hoca da meclis başkanı dediğim hatırlayın güvenlik soruşturması tam bir sene önce Nisan 2021'de güvenlik soruşturmasıyla ilgili kanun teklifi reddedilmişken çünkü çoğunluk partisi parlamentoda genel kurulda sayısı azdı ve reddedilebilirdi. Hemen ertesi gün hemen ertesi gün yeni bir oylama yapıp o kanunun geçmesini sağladı. Böyle bir meclis başkanıyla karşı karşıyayız ve tabii teklifle ilgili kısımda geleceğim elbette bunun yanında şunu da söyleyeyim. Bu teklif gelmeden önce Mart ayının başında bir baktım bir haber kanalında Adalet ve Kalkınma Partisi seçim işlerinden sorumlu başkan yardımcısı seçimler 18 Haziran 2023'te olacak. Sonra komisyona seçim tekliflerinin görüşüldüğü komisyon tutanaklarına bakıyorsunuz 18 Haziran gene çoğunluk partisi üyeleri tarafından dile getiriliyor. Seçimlerin ne zaman yapılacağını meclis karar verir. Bugüne kadar 1982 Anayasası kabul edildikten sonra sadece iki kere erken seçim kararı olmadan genel seçimler yapıldı. Bir tanesi 12 Haziran 2011 seçimleridir, bir tanesi 7 Haziran 2015 ve bunlara da meclis karar vermiştir seçim tarihine. Bir çoğunluk partisi milletvekili değil buna şunu da ekleyelim 2019 İstanbul Seçimleri'nin iptal kararını ilk kim açıkladı? Yüksek Seçim Kurulu'ndaki Adalet Kalkınma Partisi'nin temsilcisi açıkladı. Yani şimdi karşı karşıya olduğumuz bağlam böyle bir geçmişi geçmiş

dediğim çok uzun bir geçmişten bahsetmiyorum ama yakın dönemde diyelim bozulmaları bu şekilde ortaya koyduktan sonra şimdi mevcut şeyde ki teklifteki düzenlemeleri 3 gruba ayırabiliriz; 1)Seçim hukukuna ilişkin Rabia Hoca'mın söylediği gibi seçim güvenliğiyle temelinde kurumsal yapılanmaya ilişkin, kurumsal yapılanmayı etkileyen düzenleme, 2)Seçim yarışını etkileyen düzenleme, 3)Seçme ve seçilme haklarını etkileyen düzenlemeler, olarak üçe ayırabilirim. Kurumsal yapılanma

Rabia Karakaya Polat: Hocam ekran paylaşımını kapatıp affedersiniz,

Didem Yılmaz: Tabii tabii ekran paylaşımı durdurayım, Kurumsal yapılanmaya ilişkin bakın biraz öncede söyledim bizim seçme ve seçilme hakkımızın güvencesi yargıdır, yargıya bırakılmıştır. Bu da özellikle şöyle belirlenmiştir ilçe seçim kurulu başkanları ve il seçim kurulu üyeleri en kıdemli. Neden en kıdemli olarak belirlemişler? Şunun için belirlemişler ilçe seçim kurulu başkanı seçmenlik sıfatına ilişkin itiraz ve şikayetleri kesin olarak karara bağlar. İl seçim kurulu seçim sürecindeki eşit yarış, serbest yarış konusundaki itiraz ve şikayetleri ve en sonunda sandık işlemleri itiraz ve şikayetleri karara bağlayan kuruldur. Dolayısıyla bir liyakat, iki tecrübe, hukuksal bilgi buna emanet edilmiştir. Yani ne emanet edilmiştir? Bizim siyasal haklarımız. Şimdi bu tamamen bozuluyor, hemen şunu da söyleyeyim bu teklif bu teklif Adalet ve Kalkınma Partisi'nin bir seçimde birinci parti ya da cumhurbaşkanı adayının kazanılmasını ancak bu teklifteki düzenlemelerle sağlar o yüzden bu teklif getirildi diye düşünmüyorum. Buradaki düzenlemeler olmasaydı da eğer bir seçim sürecinde bozulma yapılırsa ya da bir baskı yaratılırsa zaten yaratılabilir. Ben bu teklifi hemen burada biraz önce söylediğim başlıklara geçmeden önce şunu söylemek istiyorum. Bu teklifin stratejik bir öneminin olduğunu düşünüyorum. Neden stratejik bir önemi var? Şu bir kere Milliyetçi Hareket Partisi'nin talebiydi onu memnun etti. İki seneki görüşmelerden sonra onu memnun eden bir yönü var, ama bundan da öte bu teklif hiçbir şekilde biraz önce Rabia Hoca'mın söylediği gibi genel seçimin zamanında yapılmasının güvencesi olarak değerlendirilmesi mümkün değildir. Bunu ortadan kaldırmıyor. Bu teklif kanunlaştığı zaman erken seçim kararı gene alınabilir erken seçim kararı gene alınabilir ve ben kendi kişisel görüşüm burada tabii siyaset bilimi hocaları var belki Rabia Hoca da görüşünü bizlerle paylaşır. Ben Haziran 2023'te olacağını düşünmüyorum. Stratejik önemi de şurada muhalefet işte cumhurbaşkanını mağdur etmemek için adaylığını kabul ettiğini açıkladı. Devamlı seçim seçim seçim seçim. Elbette seçim talep etmek siyasal hesap verilebilirliğe ihtiyacı gündeme getirmesi bakımından çok önemli ama biraz sonra sıralayacağım seçimin eşit, serbest, genel oy kuralına göre yapılması imkânı olmayan bir seçiminde talep etmenin çok anlamlı olduğunu düşünmüyorum. Neden stratejik olacak? Çünkü bu söylemi yaratan muhalefeti hazırlıklar tamamlandığı zaman bakın 1946 seçiminde ondan önce 1912 seçimlerini düşünün sonuç itibariyle parlamentoda çoğunluğu elde etmek isteyen ve bırakmayan çoğunluğu bırakmak istemeyen dönemlerde yapılandır seçimlerdir ve niteliği bizim siyasal tarihimize çok net. Öyle bir dönemdeyiz. Millet Partisi daha fazla güçlenmeden Ukrayna'nın zaten şeyi siyasal etkisini de rüzgârını da arkasına alıp ondan sonra diyelim temmuzda dün işte MHP milletvekili demiş; "Temmuzda asgari ücrete zam gelecek," diye dolayısıyla tamam bu rüzgâr Adalet ve Kalkınma Partisi'nin arkasındayken muhalefete dönecek diyecek ki 'Seçim istiyordun hadi meydan!' Seçim kararı alalım. Bakın seçim kararının alınabilmesi için anayasa değişikliği çoğunluğuna ulaşılması lazım 5'te 3'tür minimum 5'te 3'tür. Dolayısıyla referanduma gidilmemesi için muhalefette istiyor zaten destek verecek 400 küsur oranda Adalet ve Kalkınma Partisi ve MHP'de okey dedikten sonra 400 küsur oranda bir çoğunlukla seçim kararı alınabilir. Bu seçim kararının eki de anayasanın 67. maddesindeki son fıkrasındaki bir senelik seçim yasağının devre dışı bırakılması. Daha önce yapıldı mı 2007'de yapıldı, ondan sonra yapıldı 2017 anayasa değişikliğinin geçici maddesiydi. Bu yapılmamış bir uygulama değil. Eee ne olacak? Ya şu olabilir mevcut koşullarla gidilir. Peki, mevcut koşullar ne? Şimdi teklifin maddelerini bu çerçevede değerlendirelim. Kurumsal yapılanma kıdem esası kaldırılıyor. Kurayı kim seçecek? Mevcut bir düzenlemede bunu belirleyecek bir kural var mı? Hani hukuk kuralında belirsizlik

arıyorsak eğer o “Bir kimse en fazla iki defa cumhurbaşkanı seçilebilir.” belirsiz bir düzenleme değildir. Burada bir belirsizlik var burada bir belirsizlik var! Bakın, 1977 yılında iki tane örnek vereceğim bu konuyla ilgili 7 Mayıs’ta genel seçimler ve cumhuriyet senatosunun yenileme seçimleri. Bir ay önce bir ay önce işte Diyarbakır’ın bir ilçesinde iki tane hâkim var. O iki tane hâkimin bir tanesini geçici görevlendirmeye başka bir yere gelmişleri o öbür tarafa gitmiş, bir sürü, bir sürü... Bakın, seçim dönemine bir ay kala hâkim değişikliği yapılan bir iktidar döneminde Yüksek Seçim Kurulu demiş ki; “İlçe Seçim Kurulu Başkanlığının derece ve kıdem bakımından önde gelen hâkim tarafından görülmesidir.” kural. “Bu seçme hakkının temel güvencesidir.” demiş 1977-967 sayılı karar. Tamam mı? Dolayısıyla şimdi kurumlardaki hakim üyenin hakim üyenin nasıl belirleneceğine ilişkin belirsizlik bir kere her şeyden önce birazdan söyleyeceğim genel oy kuralından tutunda eşitçi, rekabetçi bir seçimin yapılmasının güvencesini ortadan kaldırdı bu bir. İki seçim yarışını etkileyen bütün bu 6771 sayılı anayasanın değişikliği kanunundan sonra kabul edilen kararnamelerle mevzuata başbakana gönderme yapılan bütün düzenlemelerin hepsi cumhurbaşkanına gönderme yapılıyor. Şimdi tek istisnası bu seçim kanunu 298 sayılı kanunda propaganda dönemine ilişkin başbakanın yasaklarına ilişkin düzenlemede cumhurbaşkanı yazılmadı. Başbakan sonuç itibariyle seçim yarışında iktidar partisi her zaman öndedir ve dolayısıyla eşit yarış bozma ihtimali en fazla olandır en tehlikeli taraftır dolayısıyla da buna ilişkin kurallar olması lazım. Cumhurbaşkanı seçim propagandasından muaf hale getirildi. Buna ilişkinde bir örnek gene 1977 yılında seçim döneminde hükümet 65 yaşını doldurmuş muhtaç, güçsüz ve kimsesiz Türk vatandaşlara aylık bağlanması hakkında kanunla ilgili TRT’de yayın yapıyormuş şikayet gidiyor Yüksek Seçim Kurulu’na. Yüksek Seçim Kurulu diyor ki; “Seçimler bakımından iktidarda bulunan siyasi parti ve partilerin diğer siyasi partiye oranla aradaki eşitliği bozabilecek bozan haklar tanındığı kabulüne olanak yoktur,” diyor ondan sonra “işte dürüstlük ve eşitlik ilkeleri zedelenir.” diyor ve bildirin yayınlanmamasına karar veriyor seçim döneminde. Seçime eşit şartlarını ve serbestliğini güvence altına almak için hani bunu biraz önceki kurumsal yapıdaki bozulmayla birlikte okuduğumuz zaman sonuç itibariyle işte bunları söyleyebilecek seçim kurulları ortadan kalkıyor ilçe, il ve yüksek seçim kurulu olmak üzere demek istiyorum. Dolayısıyla hani ittifaklar hani Selçuk Hoca söyledi hani artık kendilerini pazarlamaları lazım nasıl pazarlayacaklar. Seçim propaganda döneminde cumhurbaşkanı adayının Türk Ceza Kanunu’ndaki 299. madde “Cumhurbaşkanına hakaret düzenlemesi” durduğu sürece serbest bir propaganda döneminden bahsedebilmemiz mümkün değil. Yüksek Seçim Kurulu dese ki adaya “Senin saçların sarı aday olamazsın” gidebileceği hiçbir yer yok. Bakın, Yüksek Seçim Kurulu adaylığını kabul etmezse bu kişinin sadece sarı saçlı diye. Ne Anayasa Mahkemesi’ne bireysel başvuru yapabilirsin ne Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne gidebilir. Dolayısıyla millet ittifakı sarı saçlı birini aday gösterdiği zaman ve YSK kabul etmediği zaman yapılabilecek hiçbir şey yok. Şimdi buradan gerçekten bir seçim yapılabileceği sonucuna varabilir miyiz? Elbette, varamayız. Seçme ve seçilme haklarını etkileyen 3. kısımda işte seçmenlerin adres değişikliğine ilişkin düzenleme. Şimdi kuruldaki en kıdemli hakimi kaldırılıyorsunuz onun yerine kurayla o tecrübeye liyakat ve hukuk bilgisine sahip olmayı getirdiğiniz zaman seçmen kütükleri istediği şekilde değiştirilir. Bu gerek miydi? Şöyle söyleyeyim 2008 yılında zaten adrese dayalı nüfus kayıt sistemine geçildiğinden sonra seçmen kütüklerine ilişkin doğruluk ve dürüstlük zedelenmiştir. T.C. kimlik numaralarının üretilmesi, kim ne zaman üretti, ne kadar üretti, ne kadar T.C. kimlik numarası üretildi buna ilişkin şeffaf bir bilgiye ulaşabiliyor muyuz? Ulaşamıyoruz dolayısıyla genel oy kuralı bakımından gerçekten mevcut bir seçim dönemine girildiği zaman herhangi bir güvenceden bahsedebilmemiz mümkün değil. Peki, toparlayalım çok uzun tuttum kusura bakmayın. Şimdi başa geri dönüyorum, demokratik haklarımızın kullanılmadığı bir seçimde ve bütün meclis başkanından parti teşkilatına ve işte Berk Hoca da söyledi dikey-yatay kuvvetler ayrımının olmadığı bir devlet aygıtının bütün öğeleri, bütün öğeleri bu seçime odaklanmış durumda. Bu seçimde bir iktidar değişikliğinin olabildiğini ben mümkün görmüyorum. Haa ne zaman mümkün olabilir? O da diğer partilerin,

diğer ittifaklar demek istiyorum 3. bir ittifak umarım kurulabilir, kurulması ve örgütlenmesi ve seçimlere ilişkin bir eğitim yapılması durumunda ancak belki bütün bu olumsuzluklar aşılabilip bir iktidar değişikliği olabilir. Ama bunun da çok zor olduğunu düşünüyorum. Neden? Yine çoğunluklara değindim evet hepimiz cumhurbaşkanı adaylığı seçim bakımından konuşuyoruz elbette ama Can Hocamın da söylediği gibi meclis çoğunluğunun da yapılması lazım. Bu mecliste çoğunluk ne olması lazım? Bu mecliste millet ittifakının 400'e ulaşması lazım 400'e ulaşması lazım anayasayı rahat bir şekilde 400 milletvekili ulaşabilmesi için ama sonuç itibariyle böyle bir şeyden sonra 400 milletvekiline ulaşabilir mi? Belki 300'e yaklaşabilir ama 400'e ulaşabileceğini de açıkçası ulaşmasına imkân verecek düzenlemeler maalesef yok. Son olarak şunu söyleyeyim, seçme seçilme hakkı bakımından baraja değinmedim. Hocalarım değindi kısaca söyleyeceğim mevcut sistemde sert kuvvetler ayrılırsa ki değil hiçbir şekilde siyaset bilimi üzerinden bir başkanlık sistemi tanımı yapılıyor. Dolayısıyla yürütme ayrı bir meşruiyeti sağlayan seçimle geliyor, yasama ayrı. Hangi demokratik ülkelere bakarsanız bakın yasama organının güçlü olduğunu görüyorsunuz. Yasama organını güçlü yapan da temsil niteliğinin yüksek olmasıdır. Dolayısıyla mevcut sistemde yasama organının güçlü olabilmesi için temsilin yüksek olması lazım. 7 yetmez, 7'ye indirilmesi eşit temsil ilkesini ihlal eder. Ben oradan bakarım %10'a göre değerlendirmem ki! %7 eşit temsil ilkesini ihlal eder. İttifaklara ilişkin olarak da gene Can Hocam galiba bir şeyler söyledi ittifaklar üzerinden küçük partilerin meclisi temsili mümkün olabiliyor da şimdi o da kalktı. Eşit temsil yok, tek bir kişinin iktidarının tesisine yönelik bir seçim yönetiminde olduğumuzu düşünüyorum açıkçası dolayısıyla hani hukuksal olarak içinden geçtiğimiz çok enteresan ve önemli bir dönem olduğunu ve bunu da bu başlıklar altında sizlerle hızlıca paylaşmak istedim. Teşekkür ederim Rabia Hocam kusura bakmayın.

Rabia Karakaya Polat: Çok teşekkürler Hocam. Yani seçimlerin adil ve özgür yapılmasına ilişkin endişelerinizi paylaştınız. Aslında bu 1. turda ortaya çıkan ortak bazı temalar var. Örneğin parlamentonun hâlâ çok önemli olduğunda anlaşıyor konuşmacılar yani bu kadar yetkileri kırılmış olmasına rağmen. Benim görüşümü de sordunuz ben de Türkiye'nin bir 15 ay daha bu şekilde gidebileceğini pek olası görmüyorum açıkçası. 2. turu çok daha kısa yapacağız. 1. tur çok kapsamlı oldu zaten belki 1. turdaki konuşmaları konuşmacılar birbirine atıfta da bulunabilir, cevap verebilir. Bir tane sorumuz var onu da bu turda cevaplayabilirsiniz. Bu şekilde genel değerlendirmelerle 2. turu kapatalım. Sadece benim birazcık üzerinde durmayı tercih edeceğim mesele HDP meselesi olabilir. Yani 3. bir ittifak söz konusu mu ve bu muhalefetin başarısı açısından olumlu bir gelişme mi olur belki bunun üzerinde de durabiliriz. Sizinle başlayalım gene Berk Hocam,

Berk Esen: Can Hocam elini kaldırıyordu sanırım, ama yani yanlış görmediysem. Can Bey eğer önce başlamak istiyorsan,

Rabia Karakaya Polat: Aaaa öyle de yapabiliriz,

Can Selçuki: Yoo, yoo lütfen başla hiç şey değil lütfen.

Berk Esen: Çok fazla zamanımız olmadığı için ben kısa, kısa birkaç noktaya hemen değinip ondan sonra belki soru cevaplarda soru, cevap kısmına zaman kalırsa orada daha detaylı geçirim. Bunlardan bir tanesi aslında Can buna biraz değinmişti gerçekten şu an altılı masa içinde çok asimetrik bir durum var ve bir seçim yasasında yapılacak değişikliklerin Deva, Gelecek Partisi gibi küçük partilerin olacağını konuşuyoruz, ama aslında onların olmasının temel nedeni bu partilerin adını koyalım küçük parti olarak kalması. Yani şimdi sizin oyunuz %2 ya da 3'se yani hani seçim sistemi ne olursa olsun pek fazla milletvekili çıkaramazsınız. Tabii ki eski sistemde artık oylar nedeniyle belki ekstra 2, 3 milletvekili çıkarabilirlerdi, ama o kadar. Yani dolayısıyla Adalet ve Kalkınma Partisi'nden kopan kadroların kurduğu partilerin genel olarak büyümemeye sıkıntısı var.

Beni bu şaşkırtan bir durum değil çünkü işte biraz önce anlatmaya çalıştığım bu seçimde otoriter sistemde yeni yani sıfırdan bir parti kurup onun bir tabanını oluşturup ondan sonra da anketlerde yükselmek çok zor bir iş. O nedenle ben İyi Parti'nin aslında çok başarılı bir sınav verdiğini düşünüyorum. Kolay bir şey değil bu kadar zorluk ve baskı altında yeni bir parti kurup yükselebilmek. Deva ve Gelecek tabii bunun çeşitli nedenlerden dolayı yapamıyor. Bunun belki de en baş nedeni zaten bence bu nedenle altılı masa içinde sürekli bir gerilimde devam ediyor bu konuda Deva ve Gelecek Partisi ekseriyetle AKP'den oy almaya çalışıyor. AKP yönetimi de tabii kaynak dağıtarak bazen baskıyla bazen ideolojik kutuplaştırma stratejisi üzerinden seçmenlerini kaybetmemeye uğraşüyor ve bunda belli oranda da başarı kazandı. Bu kadar ağır ekonomik krize rağmen ki ekonomik krizin olması illa muhalefeti güçlendirecek diye bir kural da yok bunu da belki tartışabiliriz eğer vaktimiz kalırsa, ama bu asimetrik durumu Deva ve Gelecek'in aşması çok zor olacak. Yani ben Can'ın belirttiği o alternatif öneriyi mantıklı buluyorum. Hani belki DP girmeyip 3 parti tek bir parti olarak ta girebilir. Açıkçası ben Deva ve Gelecek Partisinin kişisel husumetler ötesinde niye iki parti olarak kurulduğunu da anlamış değilim ve tabii daha kendi aralarında birlik sağlayamamış bu partilerin seçmenlerin niye ciddiye alması gerektiği sorusu da masanın üstünde hâlâ duruyor. Yani üç aşağı beş yukarı Saadet Partisi de, Deva Partisi de Gelecek Partisi de aynı seçmen kitlesine hitap etmeye çalışıyor. Hani Deva'nın biraz daha merkeze göz kırpan işte özellikle liberal ekonomi programı üzerinden belki oy almaya çalıştığı seçmenler var, ama Türkiye'de de öyle bir seçmen grubu yok yani dolayısıyla dönüp dolaşıp AKP tabanına hitap etmeye çalışan partiler. Bence tek bir parti olarak kurulmaları gerekiyordu hatta belki Saadet Partisi'ne girip oranın yönetimi içinde pozisyon bularak belki tek bir parti olarak çıkmaları gerekiyordu. Bu sorunu aşmaları çok zor olacak yani Can'ın önerdiği formülde de açıkçası o partilerin alıp alabileceği oy oranı birkaç puandır diye tahmin ediyorum. Yani çift haneli rakamlara ulaşabileceklerini sanmıyorum. Öyle bir durumda da yine sıkıntı devam edecektir çünkü bu sistemde eğer siz HDP gibi bir bölgede desteğinizi toplayamamışsanız zaten bunu MHP'de önümüzdeki seçimde yaşayacak cumhur ittifakıyla seçime girerse özellikle. Eee mesela 1991 seçimlerinde DSP'de yaşamıştı. Yani %10 küsur oy alarak 7 milletvekili çıkarmıştı. Şimdi bu temel sorunu aşmaları çok zor dolayısıyla o bir hep gündemde olacak bir tartışma konusu ama Can'ın yorumuna şu açıdan katılıyorum bence bu sistem bu sistem değişikliği Didem Hocanın bence çok güzel özetlediği oy kullanma ve sayım sürecinde yaşatacağı sıkıntılar çok önemli ve baki olmakla birlikte aslında oyların milletvekili dağılımına dönüşmesi sürecinde Cumhuriyet Halk Partisi'ne çok avantaj sağlayabilir. Hem küçük partilerin pazarlık payını düşürecek için hem seçim barajını %7'ye düşürüp 2015'ten beri batı şehirlerinde CHP seçmenlerinin bir bölümünün stratejik olarak HDP'ye giden oyları büyük ihtimalle bu sefer Cumhuriyet Halk Partisi'nde kalacak ya da kalabilir. Çünkü HDP'nin hiçbir baraj sorunu kalmıyor ve tabii büyük şehirlerin önemli bir bölümünü CHP'li belediye başkanları kontrol ettiği için aslında biz belki Ankara dışında birçok şuan büyük belediyeye sahip büyük şehirde CHP'nin 1. parti olduğunu, millet ittifakının da cumhur ittifakını geçtiğine tanık olabiliriz. Öyle bir durumda zaten seçim yasasında önerilen değişiklikler güçlü olanı, daha çok oy alanı öne çıkardığı için tam tersine muhalefetin ve özellikle ana muhalefet partisinin ivme kazandığı bir etkiye yaratabilir. Hani bunun da bir altını çizmek istedim ama tabii şöyle bir durum var bu kadar konuşuyoruz Erdoğan, Cumhurbaşkanı Erdoğan cumhur ittifakının bu gelişmeleri düşünmemiş olması mümkün değil. Ben şöyle bir şey düşündüklerini tahmin ediyorum önümüzdeki dönem ekonomik kriz ağırlaştıkça Deva ve Gelecek'e kaybedebilecekleri oyu biraz durdurmak yani onun önünü kesmek istemiş olacaktırlar. Yani Deva ve Gelecek'in üç beş milletvekili alması sorun değil millet ittifakı içinde de alabilirler ama böyle bir durumda onları CHP'ye muhtaç durumda bırakarak Can'ın aslında çok güzel söylediği gibi birçok AKP'li ama partisinden artık biraz sıkılmış, bunalmış politikalarını çokta desteklemeyen seçmenlerin eli CHP'ye damga vurmaya gitmeyeceği için orada bir fire olacağını tahmin ediyorlar ve buradan tutmaya çalışıyor ki zaten dikkat ederseniz ilk turda

çok bundan bahsedilmemiştim, ama Türkiye'deki işte sağ partilerin iktidara geldikten sonra çoğunlukçu yönetim tarzı inşa ederken güvendikleri noktaların başında şu geliyordu ya da sağladıkları koşulların başında şu geliyordu siyasetin sağ kısmında başka bir rakibin olmaması. İşte Demokrat Parti'nin rakibi yoktu. Adalet Partisi'nin 69'a kadar bir rakibi yoktu nitekim ANAP'ın olduğu için ANAP böyle bir yapı kuramadı. AKP de aynı yolu takip etti uzun süre boyunca. İşte 2009 seçiminde HAS Partisi bir çıkış yaptı hemen onu ekarte ettiler. Numan Kurtulmuş' u parti içine aldılar. Yine o seçimde Süleyman Soylu'nun Demokrat Partisi bir yükseliş trendi yakaladı hemen DP yutamadı tabii, ama Süleyman Soylu'yu aldı ve bir şekilde AKP'nin CHP'nin bir parça yükselmesinde sıkıntısı yok. Onu hatta kutuplaştırma aracı olarak kullanmayı tercih ediyor. Sağda kendisine rakip olacak kendi tabanından oy alabilecek partinin var olmasını istemiyor. Dolayısıyla hani bu değişikliklerin bir mantığı var ve muhalefet gerekli adımları atamazsa bence etkisi de olabilir. CHP'yi vurma, ama bu partileri vurur. Bu partileri vurduğu oranda muhalefeti zayıflata da bilir. HDP konusuna gelecek olursam tabii HDP'nin kapatılıp kapatılmayacağı konusu normal şartlarda hukuki bir soru. Hani Didem Hoca daha iyi değerlendirecektir ama bu partinin görebildiğim kadarıyla kapatılmasının hukuki bir temeli yok. Ama tabii artık memlekette birçok konuda olduğu gibi biz ikili bir yapıdan bahsediyoruz. Yani hukuka bakarsak aslında şöyle olacak olması gerekir, ama yani tabii siyasi koşullar nedeniyle bilemiyoruz ne olacağını cevabını veriyoruz birçok konuda. HDP'nin kapatılması davasında da ben benzer bir durumun söz konusu olduğunu düşünüyorum. Tabii anayasa mahkemesindeki hala yargıçların çoğunluğunun eğer yanlış hatırlamıyorsam Abdullah Gül döneminde atanmasından yola çıkarak en azından bazı kararlarının iktidarın istemediği gibi olduğu düşünülüyor. HDP konusunda da bu konuda bir alan açan anayasa mahkemesinde yorumcuları dinledim, ama açıkçası bilemiyorum. Bu kadar önemli bir konuda eğer iktidar bloğu HDP'nin kapatılması kararı almışsa anayasa mahkemesine onu kabul ettirebilirler diye düşünüyorum. Ben, ilk başlarda yüksek bir ihtimal olarak göremiyordum. Çünkü Adalet ve Kalkınma Partisi hâlâ Kürt muhafazakâr seçmenlerden oy alıyor. HDP'nin kapatılması artık AKP'nin tam anlamıyla bir MHP çizgisine girmesine yol açacaktır. Dolayısıyla ben hep bunu nükleer seçenek olarak gördüm hâlâ da öyle görüyorum, ama işte Rusya'nın Ukrayna işgali sonrası di mi yani bir anda 30 küsur senedir hiç konuşmadığımız nükleer silahları konuşmaya başladık. Çünkü köşeye sıkışan otorite bir lider iktidarda kalmak için bizlere rasyonel gelmeyen ve asla kabul edemeyeceğimiz bazı seçenekleri de kullanmayı düşünebiliyor. Ben, iktidar bloğundaki erimenin devam etmesi durumunda özellikle de Erdoğan Rusya'nın Ukrayna işgalini tekrar batı ülkeleriyle ilişkisini sağlamlaştırmak için kullanabilirse onun yaratabileceği o noktada açılacak bir alanda böyle bir seçeneği de düşünebilir diye tahmin ediyorum. Özellikle de seçimlere giden bir noktada eğer karar alınacaksa alınacaktır. Şimdi değil, ama atıyorum çünkü Didem Hoca'nın ve Rabia Hoca'nın analizine ben de katılıyorum 15 ay dayanabileceğini bu iktidarın sanmıyorum. Ama tabii 3 ay içinde de bir seçim beklemiyorum dolayısıyla büyük bir ihtimalle ekonomik verilerle biraz toparlanırsa turizm geliri yaz döneminin getirdiği ivmeyle belki sonbaharda bir seçim belki o da düşünülebilir. Mesela öyle bir durumda seçimlere 3 ay kala bu karar alınacaktır ve mümkün olduğunca fazla sayıda siyasetçiye siyasi yasak getirilecektir ve bunun üstünden HDP sonrası kurulacak partinin de hem örgütsel olarak hem kadro olarak zayıflaması ve bir çekim merkezi olmaması düşünülecektir ya da böyle bir şey hedeflenecektir. Nitekim bugün konuşmadık, ama seçim yasalarında yapılacak değişikliklerden bir tanesi meclisten böyle geçerse tabii seçime bir siyasi partinin katılması için mevcut sistemde grup kurmak yeterliydi. Onun içinde 20 milletvekili yeterli oluyordu. Böyle bir durumda HDP kapatılsa bile siyasi yasaklı olmayacak 20 milletvekili atıyorum Demokratik Bölgeler Partisi'ne katılarak o partinin seçimlere girmesini sağlayabilirdi. Bu madde kalktı ya da kaldırılmak isteniyor. Şimdi bu beni acaba HDP'nin kapatılması durumunda HDP yerine şu an hali hazırda açık olan bir partiye seçime girmek isterlerse o partide 41 ilde örgütlenmesini tamamlamamışsa. Çünkü ben Demokratik Bölgeler Partisi'ni bilmiyorum kaç ilde örgüt olduğunu, internette de bulamadım açıkçası, ama çok

yerel bir parti olduğunu düşünürsek orada bir risk olacaktır. Bu da son olarak çünkü o soruyu sormuştu Rabia Hoca 3. ittifakı gündeme getirecek. Bence 3. ittifakın olması gerekiyor yani ne kadar muhalefet partileri bir arada olup ittifaklar içinde seçimlere girerse başarı kazanma şansları o kadar artar. HDP açısından da böyle bir sol ittifakla girilmesi hem küçük sol partilere biraz bir alan açacaktır hem HDP'ye biraz daha meşruiyet sağlayacaktır. HDP'nin kapatılması durumunda Türkiye İşçi Partisi'nin sıralarından ya da listelerinden HDP'lilerin seçime girme ihtimali belirecektir. Dolayısıyla bu bence uygun bir şey, uygun bir seçenek olur. Son, tek bir cümleyle artık sözlerimi tamamlayayım aslında biraz önce ben de Macaristan örneğinden bahsetmiştim Can'da bahsetti. Yani tabii Macaristan'da Türkiye örneğinden farklı olarak ikili bir seçim sistemi var. Yani hem nispi sistem milletvekillerinin belli bir sayısı partilerin aldığı oy oranına bağlı olarak dağıtılıyor Türkiye'dekine benzer şekilde, ama bir de dar bölgeli bir seçim sistemi var. Benim zaten en büyük korkum Erdoğan'ın böyle bir sistemi Türkiye'ye getirmesiydi. MHP'nin veto etmesi sayesinde biz Türkiye'de dar ya da daraltılmış bölge sistemine tanık olmadık ama Macaristan'da böyle bir şey olduğu için muhalefet partilerinin bir araya gelmesi için ekstra bir hükümlülük getiriyor. Türkiye'de böyle bir hükümlülük yok ama Macaristan örneğinde de görüldüğü gibi seçim yasalarında yapılan değişiklikler muhalefet partilerinin aldığı kararları etkiliyor, ama bence daha da önemlisi bu konuda iktidar bloğunun nasıl bir adım atacağı da muhalefetin stratejisini belirleyecektir. Yani mesela ben muhalefet açısından tek bir ortak listeyi önermiyorum. Çünkü onu belirlemeleri, müzakere etmeleri çok zor olacaktır ve getireceği kârdan daha fazlasını götürme riski var. Ama mesela bugün açıklama yapsın Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Devlet Bahçeli AKP ve MHP tek bir liste olarak seçime girecek yani seçime gireceğiz diye bir açıklama yapsınlar. Benim muhalefet için tek bir önerim ortak liste olacak. Yani iktidarın adımlarından bağımsız muhalefet için bir strateji öngörmemiz bence şu noktaya hele şu kadar erken bir tarihte çok da sağlıklı olmayacaktır. İktidarın atacağı adımlara bağlı olarak bu konuda bir muhalefetin de adım atması gerekecek. Çok teşekkürler daha fazla uzatmayayım.

Rabia Karakaya Polat: Teşekkürler Berk Hocam bu arada gelen sorulara da aslında bir şekilde cevap verilmiş oluyor. Özellikle de bu son söylediğiniz iktidarın atacağı adımları bilmeden şimdiden her şeyi planlamak nasıl bir taktik izleneceğine karar vermek çok anlamlı değil. Can Bey buyurun siz de HDP'yle kalmıştınız özellikle kapatılmazsa nasıl bir yol izleyebilirler? Bu %7'ye inmesi HDP açısından ne anlam ifade ediyor onu sormuş olayım size.

Can Selçuki: Çok kısa tutacağım müsaadenizle çünkü buçukta ayrılmam lazım. Şimdi Didem Hoca'nın yorumundan yola çıkarak şunu söyleyeyim saç sarıya en yakın siyasetçi Tansu Çiller dolayısıyla YSK böyle bir karar alırsa çok da fena olmayabilir.

Didem Yılmaz: Ama Hocam orada millet ittifakı adayı olmayacak,

Can Selçuki: Eyvallah haklısınız yani bir latife etmek istedim. Şimdi şöyle Berk'in en son dediği şey doğru eğer AK Parti ve MHP ortak liste çıkartmaya karar verirlerse zaten Defacto dar bölgeye girdi demek o dolayısıyla muhalefetin birleşmesi gerekir. Seçim barajıyla ilgili olarak şunu söyleyeyim; %7'nin hiçbir rasyoneli yok. Çünkü bugün Türkiye'de cumhurbaşkanı adayı olabilmek için iki tane koşul var ya 100 bin kişiden imza toplayacaksınız ya da bir önceki genel seçimde aldıkları oy toplamı en az %5 olan bir veya birden fazla partinin sizi aday göstermesi gerekiyor diğer koşulları yerine getirdiğiniz takdir de. Şimdi dolayısıyla uygulamada ne oluyor siz cumhurbaşkanı adayı olabilmek için toplumun %5'inin talebi yeterli ve fakat milletvekili olabilmek için temsil edebilmek için %7 barajı var. Dolayısıyla ben burada çok büyük bir tutarsızlık olduğunu görüyorum yani en azından %5'e çekilmesi gerektiğini düşünüyorum. HDP konusunda da %7'ye indirilmesinin HDP'nin oyunu indirmeyeceğini düşünüyorum. Şu varsayım artık Türkiye için geçerliyse HDP'ye

verilen bir takım ödünç oylar var sırf barajı geçebilsin diye %7'ye çekersek %8'e iner HDP'nin oyu bu doğru değil! Analizini yaptık 2015-2018 arasında HDP 'ye verilen 100 birim oyun 2015 seçimlerinde %26'sı Marmara Bölgesi'nden gelirken, 2018'de %32'si Marmara Bölgesi'nden gelmeye başlamış. Yani HDP'nin oyu da değişiyor dolayısıyla ben o kadar düşeceği kanaatinde değilim. Bir tek belki Didem Hocama bir soruyla ben tamamlayayım o da şu aslında Berk söyledi seçime girme yeterliliğindeki grup opsiyonu, mecliste gruba sahip olma opsiyonu ortadan kalkıyor. Bunu Cumhuriyet Halk Partisi'nin ertelenen kurultayı kongre süreci bakımından nasıl değerlendirir? Cumhuriyet Halk Partisi'ni bir kongre sürecine girmek durumunda bırakır mı bu konuda bir mütalaası oldu mu onu çok duymak isterim. Çünkü neden bu soruyu soruyorum covid döneminde bir kere erteledi, şimdi seçimden dolayı bir daha erteliyor dolayısıyla bazı yorumcular diyor ki ben de hukukçu değilim 2023 Haziran'ına geldiğimizde 41 ildeki kongrelerini tamamlamamış olduğundan dolayı orada bir tansiyon olabilir diyorlar. Dolayısıyla Cumhuriyet Halk Partisi'nin kongre sürecini ve kurultayını yapması lazımdır diye bir yorum var. Bunun etkisi ne tabii seçime girerken bütün milletvekili adaylıklarını bütün listeleri belirleyecek kadroları oluşturacak Cumhuriyet Halk Partisi'ne zaman ve efor kaybettirecektir diyorlar bu konuda da Hocamın yorumlarını çok merak ederim. Ben burada tamamlayayım iki dakika içerisinde çıkmam lazım. Ne olur beni mazur görmenizi rica ediyorum.

Rabia Karakaya Polat: Çok teşekkürler biz biraz daha devam edeceğiz şimdiden size teşekkür etmiş olalım, sağ olun. Buyurun Didem Hocam,

Didem Yılmaz: Şimdi Can Hoca gitmeden en azından şunu söyleyeyim grup kurma şeyine takılmaz çünkü ertelenen benim anladığım kadarıyla ertelenen siz de söylediniz korona sebebiyle dolayısıyla onu olağan dönemde yapılması gereken, ama yapılmayan bir genel kurul olarak saymak mümkün değil. Ama hani şöyle kişisel olarak ta şunu söyleyeyim bence Cumhuriyet Halk Partisi'nin bir genel kurula gitmesi gerekiyor mu, bir kurultaya gitmesi gerekiyor mu bir yönetim değişikliğinin yapılması gerekiyor mu? Yapılması gerekiyor. Neden bunu söylüyorum? Şunun için söylüyorum bakın başka bir vesileyle parlamentodaki milletvekillerinin kaç dönemlik milletvekilliği yaptığını tespit ettim ve Adalet ve Kalkınma Partisi'nin o kadar güzel işleyen bir milletvekili üretme şeyi var ki hani 1. dönem, 2. dönem şeklinde gidiyor. Yani Cumhuriyet Halk Partisi'nin yani Deniz Baykal hâlâ biliyorsunuz milletvekili kendisine bir şey söylemek istemiyorum ama yani sonuç itibarıyla belli bir yönetimi oluşturan milletvekilleri Cumhuriyet Halk Partisi gerçekten çok yorulmuş olan milletvekilleri. Dolayısıyla bunların değişmesi gerektiğini ve bunun da bence kurultayda yapılabileceğini düşünüyorum açıkçası o da ayrı. Teşekkür ederim.

Can Selçuki: Ben müsaadenizi istiyorum. Çok selamlar bütün... Teşekkür ederim davetiniz için.

Rabia Karakaya Polat: Biz teşekkür ederiz.

Didem Yılmaz: Burada bir soru var HDP kapatılırsa adaylar kesinleştikten sonra ne olur? Şimdi Anayasa Mahkemesi kapatmaya karar verdiği zaman aynı zamanda siyasetten yasaklı kararı da veriyor belli üyeler bakımından işte yaklaşık 500 tane üye için siyasi yasaklılıkta talep etti biliyorsunuz 800 sayfalık iddianameyle. Dolayısıyla olası bir iptal kararında siyasi yasaklılığına karar verdiği kişiler aday olursa onlar da adaylıktan düşürülür. Oradaki en büyük sıkıntı, en büyük sıkıntı şu tabii adaylıktan düşülünce listeler boş kalır. Çünkü aday listeleri kesinleştikten sonra gerçekleşirse bu yani olabilecek en kötü olasılıklardan bir tanesi. Yani hani olmaz ben hukukçu olarak olmaz demem mümkün değil. Berk Hoca da söyledi çünkü HDP'nin kapatılmaması lazım. Neden HDP'nin kapatılmaması lazım? Şunun için çok teknik bir şey söyleyeceğim, gerçekten çok teknik söyleyeceğim. Hakkında soruşturma ve kovuşturma olanların listesinde kesin hükümlü mahkumiyet alanlar bir elin parmağı kadar. Hadi diyelim iki elin parmağı kadar net sayısı unuttum

8 ya da 9 olması lazım. 500 küsur kişi içinde hakkında soruşturma açılmış “İşte toplantı, gösteri yürüyüşüne ilişkin” savcılık bir soruşturma açmaya karar vermiş. Soruşturma daha veri toplama aşamasında, mahkumiyet yok, soruşturmalar tamamlanmamış, tamamlanmış olanlar kesin mahkumiyetle sonuçlanmamış ve bu kişiler içinde Anayasa Mahkemesi’ne bireysel başvuruyla hak ihlali iddiası ile başvurular var. Daha bunlar kesinleşmeden bu başvurular şey yapmadan HDP’nin işte yönetim kadrosunun Anayasa... kararını veremez. Çok teknik. Hukuken veremez ama siyaseten verir mi? Verir. Toplantıya katılanların Berk Hoca şunu söyledi şu anda hali hazırda Anayasa Mahkemesi’nin profilinde mevcut cumhurbaşkanının atadığı üyeler çoğunlukta ama o çoğunluk 3’te 2’ye ulaşmıyor. Siyasi partinin kapatılması kararı için 3’te 2’ye ulaşmıyor. Orada sadece şey var ama toplantıya katılanların 3’te 2 deyince sonuç itibariyle elbette bir kapatma kararı çıkar mı? Çıkar bu da olabilecek diğer en kötü şeylerden biri ama şu da var hani HDP’nin kapatılması kararı verilebilir endişesi yaşıyorsak eğer bu endişe şuna da eşlik edebilir Saadet Partisi’nin kapatılmasına ne engel var, Cumhuriyet Halk Partisi hakkında kapatılma davası açılmasına ne engel var? Hukuk güvenliği olmadığı noktada her şey mümkün olabiliyor ve benim bu toplantıda şey yapmak istediğim husus şu seçim dönemine girildiği zaman öyle ya da böyle siyasal partilerin hani seçimle otoriter ya da rekabetçi otoriter sistemler olarak nitelendiriyoruz. Evet, siyaset biliminin böyle bir ayırım var, ama rekabet ortamı olmayacak. Olmayacak çok net söyleyeyim. Rekabet ortamının olmadığı bir yerde de iktidar değişikliği beklemek anlamlı değil, diyerek belki hani kötümser bir şey çizmiş olabilirim, ama hukuken durum bu. Bunu içtenlikle, içtenlikle objektif gerçekten bilimsel verilere ve içtihatlarla dayanarak hukuk kurallarına dayanarak söylüyorum. Bir tek Berk Hoca’ya belki Rabia Hocam şunu sorabilirim. Seçim torba yasa zaten şeylerden biri o ittifaklar kısmı o kadar belirsiz yazılmış ki yerine oturduğunuzda 34. maddesinin son fıkrasının Milletvekili Seçim Kanunu 34. maddesinin son fıkrasının değiştiğini görüyoruz ve şöyle değişmiş “İttifakın aldığı oy toplamı ülke barajını geçtiği takdirde...” Şimdi ittifaklar için ülke barajı mı var? Ama bir önceki maddeye baktığımız zaman “Ülke barajının hesaplanmasında ittifakların içindeki siyasal partilerin oylarına bakılır, öyle hesaplanır.” diyor. 33. madde bunu söylüyor ama yeni madde diyor ki ittifakın aldığı oy toplamı ülke barajını geçtiği. İttifaklara ne zaman baraj getirildi? Hani hukuk kuralında bir anlaşılmaz ve belirsiz bir nokta varsa bu çok anlaşılmaz ve belirsiz bir nokta. Bunu kim uygulayacak? Yüksek Seçim Kurulu uygulayacak keyfince uyguladığı zaman ne olacak? Diyelim 3. ittifak HDP’nin de içinde olduğu 3. ittifak HDP tek başına girseydi belki % 11 alacaktı ama ittifakla girmeye karar verdi ve %6’da kaldı onun ittifakı. Yüksek Seçim Kurulu şunu diyecek mi 3. ittifakın aldığı oy ülke barajını geçmedi için ittifak içindeki partilere dağılım yapmıyorum ben milletvekilimi dağılımı yapmıyorum derse kim nereye başvuracak? Gibi gibi belirsizliklerin netliğe kavuşması ve belki de hukuken durum böyleyken de 14 Mayıs 1950 öncesi her iki Cumhuriyet Halk Partisi ve Demokrat Parti’nin adil seçim kurallarında anlaşalım diyerek 5541 sayılı Milletvekili Seçim Kanunu oluşmuştur ve o en azından bir iktidar değişikliği yaratmıştır. En azından bu kadar seçime, seçime gitme taraftarı olan muhalefet cephesinde en azından gelin bir düzgün seçim kanunu yapalım politikasını, siyasetini belki üretmek düşünülebilir diyerek sözlerimi tamamlıyorum.

Rabia Karakaya Polat: Teşekkürler Didem Hocam. Berk Hocam buna vermek istediğiniz bir cevap yoksa ben kapatayım son konuyla ilgili söylemek istediğiniz bir şey var mı?

Berk Esen: Yoo, hayır hayır Didem Hoca’ya katılıyorum sadece hani rekabet konusunda tabii rekabetçi otoriterliğin rekabet ifadesi seçimlerin serbest ve adil koşullarda gerçekleştiğini söylemiyor. Orada şöyle bir fark yapılıyor. Mesela Rusya’daki rejimi düşünün seçimler yapılmasına karşın iktidarı seçim yoluyla değiştirme ihtimali o kadar düşük ki bunu artık ciddiye bile almıyoruz. Türkiye’de hâlâ bu ihtimal vardır. 2019 seçimlerinde zaten görmüştük, ama azalıyor Türkiye’deki otoriterleşmenin getirdiği sonuç olarak yoksa aynen katılıyorum Didem Hanıma.

Rabia Karakaya Polat: Ben de bu ihtimalle bitirmek istiyorum bu paneli üzerinde çok konuşmadığımız bir konu aslında oy kullanmanın kendisi yani aktif yurttaşlar olarak. Çünkü son anketlerde de kararsız sayısı epey yüksek görünüyor. Ben bunun çok önemli olduğunu düşünüyorum yani yurttaşların sandığa gidip oy kullanması hâlâ çok önemli ve bu oya sahip çıkmanın da bazı mekanizmaları var. Biliyorum yapısal sorunların üzerinden onları aşmak zor, ama geçtiğimiz seçimlerde oy ve ötesi gibi oluşumlar vardı. Ben de görev almıştım. Ben hâlâ bunların çok önemli olduğunu düşünüyorum. Sivil topluma da düşen önemli bir rol olduğunu düşünüyorum siyasal partilerin ötesinde. O yüzden hani bir akademisyen olarak ta en azından gençlerle, öğrencilerimizle bu konuları konuşmaya devam. Aktif yurttaşlar olmaya çalışmalarını teşvik etmeye devam etmeliyiz diye düşünüyorum. Böyle de bir pozitif bitiriş yapmış olayım. Çok teşekkürler Didem Hocam, Berk Hocam ve Can Bey'e. Katılımcı sayımız o kadar fazla değildi gün ortasında bir panel olarak ama Youtube'a yükleyeceğiz ve orada epey izleniyor biliyorum. Işık Üniversitesi'nin Youtube hesabından daha sonra izlenebilecek. Herkese iyi günler diliyorum, çok teşekkürler.

***** Video burada sona eriyor. *****